

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI EĞİTİM YÖNETİMİ,
DENETİMİ, PLANLAMASI VE EKONOMİSİ BİLİM DALI
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ**

**LİSELERDE ÖĞRENCİLERİN DİSİPLİNSİZ DAVRANIŞLARI
VE SEBEPLERİ
(Sarayköy Örneği)**

Kudret Özgür YÜCESOY

**Danışman
Doç.Dr. Türkay Nuri TOK**

DENİZLİ – 2017

TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJE ONAY FORMU

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi, Denetimi, Teftişi, Ekonomisi ve Planlaması Bilim Dalı öğrencisi Kudret Özgür YÜCESOY tarafından hazırlanan “Liselerde Öğrencilerin Disiplinsiz Davranışları ve Sebepleri ” başlıklı Tezsiz Yüksek Lisans Projesi tarafımdan okunmuş, kapsamıve niteliği açısından Tezsiz Yüksek Lisans Projesi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Türkay Nuri TOK
Danışman

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun.....
tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Şükran TOK
Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde birçok kişinin desteği ve katkısı bulunmaktadır. Öncelikle araştırmanın her aşamasında değerli görüşleriyle beni yönlendiren, rehberliğini, zamanımı ve bilgisini esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Türkay Nuri TOK'a sonsuz teőekkürlerimi sunuyorum. Bilgi ve tecrübeleriyle bizlerin yetişmesinde büyük emeği olan ve özellikle proje çalışmam sırasında görüşleriyle destek olan Prof. Dr. Abdurahman TANRIÖĞEN'e, Doç. Dr. Kazım ÇELİK'e, Yard. Doç. Dr. Gökhan TUZCU'ya teőekkürlerimi sunarım. Anket uygulama sürecinde anketi içtenlikle cevaplayan ortaöğretim kurumu okul yöneticisi ve öğretmen arkadaşlarıma, Abstract bölümünün yazımında yardımcı olan İngilizce öğretmeni arkadaşım Devrim EVCİ'ye çok teşekkür ederim.

Herzaman desteğini ve yardımını gördüğüm eşim Evrim, oğlum Özgür Arda, kızlarım Didar Ezgi ve Öykü'ye teşekkür eder, hepsine sevgi ve saygılarımı sunarım.

BİLİMSEL ETİK

Bu proje çalışmasının tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet edildiğini; bu çalışmaların doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atfedildiğini beyan ederim.

İmza :
Öğrencinin Adı Soyadı : Kudret Özgür YÜCESOY

ÖZET

Liselerde Öğrencilerin Disiplinsiz Davranışları ve Sebepleri

Kudret Özgür YÜCESOY

Bu araştırmada Denizli İli Sarayköy ve Pamukkale İlçelerinde bulunan altı lisede 106 öğretmen ve 11 yönetici olmak üzere toplam 117 öğretmene 30 maddeden oluşan likert tipi anket uygulanarak veriler elde edilmiştir. Anket liselerde öğrencilerin disiplinsiz davranışları ve bu davranışların sebepleri olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır.

Okullarda yaşanan ve “problem” olarak ifade edilen davranışlar “disiplin sorunları” olarak ifade edilmektedir. Okullardaki bu disiplin sorunları ve görülme sıklığı öğrenme ve öğretme sürecini etkilemektedir. Bu çalışmanın amacı okullarda yaşanan disiplin sorunlarının kaynaklarının neler olabileceğini saptamak ve okullardaki görülme sıklıklarını belirlemektir.

Çalışmanın birinci bölümde, disiplin ve disiplin kavramları, tanımları, disiplin ile ilgili okul kurallarından bahsedilmiştir. İkinci bölümde konuyla ilgili çalışmalara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde araştırmanın yönteminden, dördüncü bölümde ise bulgulardan ve yorumlardan bahsedilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre yönetici ve öğretmenler okullarda görülen öğrenci disiplinsiz davranışlarının oldukça düşük olduğunu düşünmektedirler. Bu disiplinsiz davranışlarının sebepleri olarak da kendi tutum ve davranışlarını görmemektedirler.

Bu ankette; öğretmene 30 maddeden oluşan likert tipi anket uygulanarak veriler elde edilecektir. Verilerin çözümlenmesinde SPSS for Windows programından yararlanılacaktır. Araştırmanın geneline ilişkin aritmetik ortalama, görev ve cinsiyet değişkeni için bağımsız gruplar t-testi, branş, okul türü ve kıdem değişkeni için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA), farklılıkların hangi gruplar arasında belirlemek üzere Scheffe Testi uygulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Disiplin, Disiplinsiz Davranış

ABSTRACT

Undisciplined Behaviours of Students in High Schools and the Relevant Reasons

YÜCESOY, Kudret Özgür

In this study, data have been obtained via likert scale questionnaire on 117 teachers (106 instructors and 11 principals) in six high schools in Sarayköy and Pamukkale counties attached to the city of Denizli. The questionnaire is composed of two parts, one referring to the undisciplined student behaviours, and the other to the related reasons.

Given in the first part of the study are the concepts & definitions of discipline and the pertaining school rules. Accordingly included in the second are relevant extant reasearch. The methodology employed is presented in the third part of the study, and the findings and the evaluation in the fourth.

In the questionnaire part, data will be gathered through a 30-item likert scale questionnaire on the teachers. SPSS for Windows is to be used in tha data analysis phase. Independent groups test will be implemented so as to determine the variables of the aritmetic mean for the over-all study, vocation and sex; One Way Analysis of Variance (ANOVA) to determine the variables of branch and school type; and Scheffe Test to see the differences appear between which groups.

Key Words: Discipline, Undisciplined behaviour

İÇİNDEKİLER

TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJE ONAY FORMU	iii
TEŞEKKÜR	iv
BİLİMSEL ETİK	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
1. GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu	2
1.2 Araştırmanın Amacı	3
1.3 Araştırmanın Önemi	4
1.4 Varsayımlar (Sayıtlar)	4
1.5 Sınırlılıklar	4
1.6 Tanımlar	5
İKİNCİ BÖLÜM	6
2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	6
2.1 Disiplin Kavramı ve Başlıca Disiplin Modelleri	6
2.1.1. Disiplin Kavramı.....	6
2.2 Başlıca Disiplin Modelleri.....	9
2.2.1. Canter Modeli (Güvengen Disiplin Modeli)	9
2.2.2. Glasser Modeli (Gerçeklik Terapisi/Kontrol Modeli).....	9
2.2.3. Kounin Modeli (Önleyici Disiplin Modeli).....	10
2.2.4. Davranışçı Model (Skinner).....	11
2.2.5. Ginott Modeli	12
2.2.6. Etkili Öğretmenlik Eğitimi Modeli	13
2.2.7. Mantıksal Sonuçlar Modeli (Yeni Adlerci Teori).....	14
2.2.8. İnsanlar Arası İlişkileri Çözümleme Modeli	15
2.2.9. Disipline Davet Yaklaşımı	17
2.3 Disiplin	18
2.3.1. Disiplin Cezaları.....	18
2.3.2. Disiplin Cezasını Gerektiren Davranış Ve Fiiller	18
2.3.3. Pansiyon, Başka Okul Veya İşletmedeki Disiplin Olayları	22

2.3.4. Cezaya Neden Olan Davranış Ve Fiilin Tekrarlanması	23
2.3.5. Uygulama ile İlgili Esaslar ve Ceza Takdirinde Dikkat Edilecek Hususlar	23
2.3.6. Disiplin Cezaları İle İlgili Onay, İtiraz Ve Tebliğ	24
2.3.7. Davranış Puanının İndirilmesi.....	25
2.3.8. Cezaların İşlenmesi, Silinmesi, Puan İadesi Ve Dosyaların Saklanması.....	25
2.3.9. Cezaların Uygulanması	26
2.3.10. Ceza Alan Öğrencilerin Sınavları.....	27
2.3.11. Zararın Ödetilmesi.....	27
2.3.12. Tedbir Kararı	27
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	29
3. YÖNTEM	29
3.1 Araştırmanın Modeli	29
3.2 Evren.....	29
3.3 Verilerin Toplanması.....	32
3.4.1. Veri Toplama Aracının Hazırlanması.....	32
3.4.2 Ölçeğin Güvenirliliği ve Geçerliliği	33
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	34
4. BULGULAR VE YORUM	34
BEŞİNCİ BÖLÜM	42
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	42
5.1 Sonuç	42
5.2 Öneriler.....	42
5.2.1. Uygulayıcılar İçin Öneriler	42
5.2.2 Araştırmacılar İçin Öneriler.....	43
KAYNAKÇA	44
EK- 1. Ölçek	46
ÖZGEÇMİŞ	49

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Disiplin en basit şekliyle "eğitim" demektir. Diğer bir deyişle "öğretici, düzenli davranış ve yetkinlik kazandırıcı yetiştirme" demektir. Her aile kendi kültürel düzeyiyle, sınıfsal konumuyla ve ahlaki yapısıyla kendi çocuğunu eğitme konusunda kendi doğrularını ve disiplin anlayışını uygular. Disiplin daha geniş anlamıyla çocuğun zihinsel, toplumsal ve duygusal gelişimindeki eğitiminde, onun yapıcı özellikler ve özdenetime sahip olabilmesi için oluşturulan bir süreçtir. (Özdinç, Bişeng, 2004).

Okullarda var olan disiplin sorunlarının önlenmesi için öncelikle öğrencilerde kendilerini tanıma ve kontrol etme davranışının oluşturulması gerektiğini söylemek mümkündür. Bu durum sadece öğrencilerle sınırlı kalmamalı öğretmenler, aileler, okul yöneticileri, kısaca tüm okul çevresi disiplin sorunlarına kaynaklık eden davranışlarını kontrol edebilmelidir.

Disiplin sorununa kaynaklık eden istenmeyen davranışlar öğretim sürecinin önemli boyutlarda engellenmesine ve aksatılmasına neden olmaktadır. Başar bu davranışları "eğitsel çabayı engelleyen her türlü davranış" olarak tanımlamaktadır (Başar,1994).

Ataman ise okullarda görülen davranış problemlerini sınıf içi uygun olmayan davranışlar ve kötü çalışma becerileri olmak üzere iki boyutta incelemiştir. Sınıftaki öğretim sürecini engelleyen davranışlar sınıf içi uygun olmayan davranışlar, öğrencinin akademik performansını ve öğretmenin öğrencinin akademik alandaki gelişimini engelleyen davranışları kötü çalışma becerileri olarak adlandırmıştır (Ataman,2000).

Sınıf içi ve sınıf dışındaki istenmeyen davranışların okulda sıklıkla görülmesi okulun düzenini bozmakta, diğer öğrencilerin öğretmenlerinden ve öğretim sürecinden yararlanma fırsatlarını ellerinden almaktadır. Okullardaki istenmeyen davranışların nedenlerine inildiğinde öğretmen, öğrenci, sınıf yapısı, okul ve aileden kaynaklı disiplin sorunları karşımıza çıkmaktadır.

Okulun disiplin anlayışını gösteren okul kuralları, okuldaki bütün öğrencileri kapsayan ve öğrencilerin uymak zorunda oldukları kurallardır. Okullarda okul ve sınıf kuralları olmak üzere iki ana kural belirlenmektedir. Öğrenciler hem okul kurallarına hem de sınıf kurallarına uymak zorundadırlar. Okul kuralları, sınıf kurallarına göre daha genel kurallardır. Okul kuralları öğrencinin ihtiyaçlarına ve gelişim özelliklerine uygun olmalıdır. Bunun yanı sıra kuralların uygulanış biçimi, koyulan kuralların sayısı ve öğrencinin mantığı ile tutarlı olması kural koyarken dikkat edilmesi gereken özelliklerdendir. Örneğin çok fazla sayıda okul kuralı bulunması öğrenciler üzerinde kural karmaşası doğururken aynı zamanda aşırı kural baskısı altında kalan öğrenci okula gelmemeye ve hatta okulu terk etmeye bile çalışabilir. Okul kurallarının uygulanmadığı okullarda ise öğrenci kendi kurallarına göre hareket eder. Bu yüzden kuralların dengeli bir şekilde belirlenmesi gerekmektedir (Çelik,2003:31).

Okullarda görülen istenmeyen davranışların nedenleri ve ortaya çıkma sıklığının anlaşılması öğretim sürecinin etkili bir şekilde oluşturulmasında önemli rol oynamaktadır. Bu bağlamda araştırmanın amacı, liselerde yaşanan disiplin sorunlarının kaynaklarının neler olabileceğini saptamak ve görülme sıklıklarını ortaya çıkarmaktır.

1.1 Problem Durumu

Okullarda yaşanan ve “problem” olarak ifade edilen davranışlar “disiplin sorunları” olarak ifade edilmektedir. Okullardaki bu disiplin sorunları ve görülme sıklığı öğrenme ve öğretme sürecini etkilemektedir. Bu çalışmanın amacı okullarda yaşanan disiplin sorunlarının kaynaklarının neler olabileceğini saptamak ve okullardaki görülme sıklıklarını belirlemektir.

Geleceğin inşasında önemli bir yer olması açısından okul, eğitim sistemlerinin önemli ve stratejik bir parçasıdır. Bütün tedbirlere rağmen okullarda bazen istenilmeyen davranışlar da ortaya çıkmaktadır. Bu davranışlardan biri de okulda meydana gelen disiplin olaylarıdır. Okulların disiplin olaylarıyla anılması istenmeyen bir durumdur. Bu bakımdan okullarda disiplin olaylarına sebep olan faktörleri tespit etmek ve gerekli tedbirleri almak gerekir. Okul kuralları, hukukî dayanakları olan ve bütün öğrencilerin uymak zorunda oldukları kurallardır.

Eğitimde disiplinin 3nemi iki Şekilde 3ne 3ıkmaktadır. Birincisi, etkili bir sınıf disiplini oluşturmak, ikincisi ise, 3đrenme ortamında 3đrencilerin sorumluluk almalarını sağlamaktır. Okuldaki disiplinin amacı, 3đrencinin sosyalleŐmesi ile birlikte 3đrenciye davranışlarını, istenen davranışlarla karŐılaŐtırarak kendisini denetleme ve değerlendirme alıŐkanlıđını elde etmesini sağlama (Başaran, 1996: 110) olarak belirtmiştir.

Okul sisteminin temeli olan disiplini korumanın en 3nemli amacı, 3đrencilerin ahlaki değerlerini korumaktır. Bu durum, olumlu ya da olumsuz bir bakış a3ısıyla geniş bir yelpazede anlam oluşturur (T3rn3kl3 ve diğerleri, 2001:435).

1.1.1. Problem C3mlesi

"Liselerdeki disiplinsiz davranışların sebepleri nelerdir?" sorusu bu 3alıŐmanın problemini oluşturmaktadır.

1.1.2. Alt Problemler

- 1.Okullardaki disiplin sorunlarının sıklığı nedir?
- 2.Okullardaki disiplin sorunları ve g3r3lme sıklıkları eğitim-3đretimi ne derece etkiler?
- 3.Y3netici ve 3đretmenlerin tutum ve davranışlarının disiplin olaylarına etkisi nedir?
- 4.3đrencilerin disiplinsiz davranışlarına ilişkin y3netici ve 3đretmenlerin g3r3Ő farklılığı nedir?

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu 3alıŐmanın amacı, okullarda yaşanan disiplin sorunlarının kaynaklarının neler olabileceğini saptamak ve okullardaki g3r3lme sıklıklarını belirlemektir. Ayrıca okullarda artmakta olan Şiddet, saldırganlık, zorbalık gibi olayları 3nlemek, 3đrencilerin g3ven ortamı i3inde eğitim kurumlarına devam edebilmelerini ve eğitim sisteminden istenilen başarıyı elde edebilmek amacıyla koruyucu ve 3nleyici 3alıŐmaların yapılmasını sağlamaktır.

1.3 Araştırmanın Önemi

Okullardaki disiplin sorunları ve görülme sıklığı öğrenme ve öğretme sürecini etkilemektedir. Liselerde öğrencilerin disiplin davranışları ve sebepleri ile ilgili Denizli İli özelinde yeterli araştırma yapılmamıştır. Bu nedenle öğrencilerin disiplinsiz davranışına ilişkin ve öğrencilerin disiplinsiz davranışlarının sebeplerine ilişkin tüm katılımcıların görüşleriyle çözüm önerileri sunulmuştur.

1.4 Varsayımlar (Sayıtlar)

1. Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan ölçeğin, öğretmenlerin kendi algılarına göre yöneticilerin ve öğretmenlerin liselerde öğrencilerin disiplinsiz davranışları ve sebepleri ölçebildiği kabul edilmektedir.
2. Araştırmaya katılan öğretmenlerin, hazırlanan ankete içtenlikle ve doğru yanıt verdiği kabul edilmektedir.
3. Ankete katılan öğretmenlerin, okullarında yaşanan disiplin sorunlarının kaynaklarının neler olabileceğini saptamak için anketi dikkate alarak yanıt verdiği varsayılmaktadır.
4. Yönetici ve öğretmenler öğrencilerin problem olan davranışlarının kendi uygulamalarından kaynaklanmadığını düşünmektedirler. Disiplinsiz davranışların görülme sıklığına ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri ile bunların sebeplerine ilişkin görüşler arasında büyük benzerlikler bulunmaktadır. Her iki alanda da yönetici ve öğretmenlerin görüşleri nadiren düzeyinde görülmektedir. Ancak öğrencilerin belirli düzeylerde bir takım disiplinsiz davranışlarının olduğunu kabul etmeleri bu durumun başka boyutlarla da araştırılması gerektiğini göstermektedir. Aynı konu öğrenciler üzerinde de araştırılarak bir karşılaştırma ile daha net sonuçlara ulaşılabilir.

1.5 Sınırlılıklar

Araştırmamız 2017/2018 eğitim öğretim yılında Denizli İli Sarayköy ve Pamukkale İlçelerinde bulunan altı lisede 106 öğretmen ve 11 yönetici olmak üzere toplam 117 öğretmene 30 maddeden oluşan bir anketle sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

Müdür: Türk millî eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak Anayasa, kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge ve diğer ilgili mevzuat hükümleri doğrultusunda okulun amaçlarını gerçekleştirmek üzere tüm kaynakların etkili ve verimli kullanımından, ekip ruhu anlayışıyla yönetiminden ve temsilinden birinci derecede sorumlu eğitim ve öğretim lideridir. Müdür, okulu bünyesindeki kurul, komisyon ve ekiplerle işbirliği içinde yönetir. (Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 2016: Madde 78)

Öğretmenlik: Öğretmenlik, Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler bu görevlerini Türk Milli Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdürler. Öğretmenlik mesleğine hazırlık genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon ile sağlanır. 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu. Madde 43 (Yürürlük Tarihi: 26.11.2014)

Öğrenci: Ortaöğretim kurumlarında örgün eğitim görenler .(Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 2014 Tanımlar MADDE 4/o)

Disiplin: Disiplin kelimesi genel olarak öğrencilerin kontrolsüz davranışlarını kontrol altına almak şeklinde yorumlanmaktadır. Oysa disiplinin, etkili olabilmesi için bundan daha fazlasını ifade edebilmesi gerekmektedir. Humphreys'e göre disiplin başkalarının bireyi kontrol etmesi değil, bireyin kendi kendini kontrol edebilmesidir.(Celep,2000:108-109).

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, tezin ana konusunu oluşturan kavram ve kuramlar irdelenecektir. Öncelikle çalışmanın ana kavramlarından biri olan disiplin kavramı üzerinde durulacak, buradan lise dönemi gençliğinde görülen disiplin problemlerine geçilecektir.

Doğası gereği insan toplumsal hayatın içinde yer almak durumundadır. İnsanın, dâhil olduğu toplumsal hayatta düzen içinde yaşayabilmesi için uyması gereken bir takım kurallar vardır. Şayet toplumda bu kurallar yok ise yahut belirli bir kimliğe kavuşamamış ise toplum içerisinde kargaşa, huzursuzluk ve anarşi boy gösterecektir. Bundan dolayı insanın varlık gösterdiği her yerde ve dahası toplumlarda düzen olmazsa olmazdır. Toplumsal düzenin işleyişi, o düzen içerisindeki çeşitli örgütlerin birbiri ile ilişkili olması ve uyum içinde fonksiyonlarını yerine getirmesiyle gerçekleşir. Her kurum ya da örgüt yaptığı işin gereklerini yerine getirebilmek için kendine özgü kurallar düzeni oluşturur.

Bu kurallar düzeni en iyi ifadesini “Disiplin” kelimesinde bulur. (Sefer ve Ölçüm: 2006, s. 3)

Bu kısımda disiplin sözcüğünün tanımından, başlıca disiplin kuramlarından, ortaöğretim kurumlarında disiplin ve disiplin mevzuatından bahsedilecektir.

2.1 Disiplin Kavramı ve Başlıca Disiplin Modelleri

2.1.1. Disiplin Kavramı

Her kurum ya da örgüt yaptığı işin gereklerini yerine getirebilmek için kendine özgü kurallar ve düzen oluşturur. Toplumsal düzenin sağlıklı işleyebilmesi için o düzen içerisindeki çeşitli örgütlerin birbirleri ile ilişkili olması ve uyum içinde fonksiyonlarını yerine getirmesi gerekir. Eğitim-Öğretim çerçevesinde değerlendirilecek olan disiplin kavramı, okullarda öğrenciler arasında meydana gelen kavga, küfür, şiddet ve öğretmenlerden kaynaklanan disiplin olaylarını ifade etmek için kullanılmıştır. Özellikle okullarda yaşanan ve istenmeyen her olay bir disiplin sorunudur. Çünkü bir eğitim kurumunda amaçların gerçekleştirilmesi için gerek

kurumun yapısının, işleyişinin gerekse kurum içerisinde faaliyet gösteren bireylerin sergiledikleri her bir olumsuz tavır kurumun amaçlarını gerçekleştirmesini engellemektedir. Öğretmen ile yöneticiler oluşan/oluşması muhtemel olan sorunları çözmek için disiplin kurallarını işletmeye çalışır.

Disiplin; Latince' de *disciplina*; öğretilen konu, öğrenmek anlamına gelen *discere*'den türemiştir. İlk anlamıyla öğretim konusu veya dalı olarak kullanılmaktadır. (Foulguie s.103, 1994) Daha yaygın anlamıyla, davranış kurallarının tümünü ifade etmektedir. Bunlar bir topluluğun (özellikle öğrenci veya asker topluluğunun) mensuplarına empoze edilen, ya da insanın kendisine empoze ettiği birtakım kurallardır. (Foulguie s.103, 1994)

Başka bir ifadeyle disiplin; kişinin bir başkasıyla etkileşime girmeden kendi dürtülerini kontrol altına alma çabası, istenmeyen davranışı engellemeye yarayan cezaların uygulanması, kural ve düzenlemelere isteyerek uyan personel topluluğunun oluşturduğu bir örgütsel iklim ve tavrın yaratılması, bireye hangi davranışların doğru ve iyi olduğunu, hangi davranışların kötü ve yanlış olduğunu öğretmek ve bireyin öğrendiklerine göre davranıp davranmadığını denetleme, bir topluluğun kendi oluşturduğu yasalara ve düzene ilişkin yazılı ya da yazısız kurallara titizlik ve özenle uyması durumu diye tarif edilebilir. (Demirtaş: 2002 s.41)

Ayrıca disiplin: inzibat, terbiye, idare, talim, itaat, inkıyat, te'dip, tekdir, ilim, terbiye etmek, talim etmek, idare etmek, inkıyada alıştırmak, disipline sokmak; yola getirmek, hapis cezasıyla ıslah etmek, cezalandırmak vb. anlamlara da gelmektedir. Disiplin: bir toplulukta uyulması lazım gelen kanun ve kuralların topudur. Disiplinin her bir toplumun görenek ve geleneklerine göre değişen kural ve tarifleri vardır. Disiplinin amacı, kişiyi toplumun genel düşünüş ve davranışlarına intibak ettirmek için onu bu düşünce ve davranışlara yatkın hale getirmektir. Birçok toplumlarda disiplinin amacı, itaattir. Çünkü itaat toplumun ve toplum içinde çocuğun düzenli bir şekilde yaşamasını sağlar. (Celep: 2008 s.237) Ancak sınırsız itaat toplumun dinamiklerine ket vurup, düşünce gücünü zayıflatabilmektedir.

Eğitim ve disiplin girift iki kavramdır. İkisi de bir diğersinin varlığına hizmet etmektedir. Eğitim amaçlarına ulaşmak için disipline ihtiyaç duyarken, disiplin de varlık gösterebilmek için eğitimin varlığına ihtiyaç duymaktadır. Çünkü eğitimin

amaçlarına ulaşmada kişilerin davranışlarını kontrol altına almaları gereklidir. Bir başka ifadeyle eğitim de disiplinin işlevi, istenilen davranışları öğrenciye öğretmek ve yerleştirmektir (Ertuğrul: 2000 s.146).

Burada önemli olan bir başka husus, disiplinin varlığının çocuğa olan ilginin bir sonucu olduğudur. Çünkü disipline alıştırılmamış çocuk aslında ilgisiz kalınmış çocuktur. Dolayısıyla disiplin çocuklukla ilgilenildiğinin, sevildiğinin, korunmaya çalışıldığının birispatıdır (Marangoz: 1993 s.83).

Çocukların toplum hayatına intibakında fikri ve ahlaki donanımına sahip olması gereklidir. Bu konuda eğitimin kendisi olduğu kadar eğitimci de önemli bir faktördür. Nitekim uygulamada görülmeyen kurallar etkisini muhafaza edemeyecektir. Dolayısıyla ahlak ve değerler disiplinini bilmeyen, uygulamayan öğretmenlerin yetiştirdikleri çocuklar da sorumsuz olacaklardır. Bu çocuklar daha sonra dünyanın kayıtsızlığı, maddi, manevi güçlükleri ile karşılaştıkları zaman bir uyumsuzluk için de kalmaları kaçınılmaz olacaktır (Carrel: 1997 s.267).

Disiplinin varlığının öneminin yanında uygulamasının da büyük önemi vardır. Nitekim okulda disiplini oluşturmak ve uygulamak eğitimcilerin en önemli meseleleridir. Disiplin denilince genel olarak ilk uygulamalarda ceza vermek şeklinde anlaşılmıştır. Geleneksel disiplin modellerinde disiplinin öğrencilere fiziksel ceza uygulanarak gerçekleştirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Çünkü geleneksel disiplin uygulayıcılarının şiddet içeren disiplinin, eğitsel amaçlara daha iyi hizmet ettiği yönünde bir kabule sahip olduğu bilinmektedir (Cemaloğlu: 2007 s.9).

Geleneksel disiplin anlayışı böyle iken, eğitim açısından kabul edilen modern denilebilecek disiplin kavramı, bireyin başkasına ve kendisine karşı duyduğu sevgi ve saygı olarak da algılanabilir. Bu aşamada yaşanan sorun, disiplin kavramının bireyde yaptığı çağrışım olmaktadır.(Cemaloğlu: 2007 s.8) Bu noktadan bakıldığında disiplinin işlevini hakkıyla yerine getirebilmesi için eğitimde dengeli bir disiplin anlayışının, çocuğun sosyal hayata intibakını sağlamada çok önemli olduğu görülmektedir. Bunun sağlanması için disiplin kavram ve ilkeleri geliştirilmiştir. Disiplin kavram ve ilkelerinin uygulanmasında yaşanan en önemli sorun, uygulayıcıların disiplin kavramı hakkındaki farklı algıdır.

2.2 Başlıca Disiplin Modelleri

Disiplin anlayışı öğretmenin kişilik ve değer dünyasına göre şekillenebilmektedir. Bu nedenle her öğretmenin disiplin anlayışı farklılık göstermektedir. Bir öğretmenin disiplinsiz olarak gördüğü bir davranışı bir başka öğretmen tolere edebilmektedir. Her öğretmenin istenmeyen davranışlar karşısında sergilediği tutum farklı olabilir. Okulda ve sınıfta disiplini sağlamada okulun temel unsurlarından olan yönetici ve öğretmenlerin disiplin modellerinden haberdar olmaları, kendilerine özgü bir tarz geliştirmelerinde yardımcı olacaktır. Disiplin modellerinden haberdar olmak, eğitimcilerde okulda ve sınıfta istenmeyen davranışlara karşı sergiledikleri tutumlarının eğitim psikolojisi bakımından uygun olup olmadığını görmelerini sağlayacaktır. İlgili literatür incelendiğinde, 1960'lı yıllardan günümüze “okul disiplini” nin bir çok araştırmaya konu olduğunu görmekteyiz.

2.2.1. Canter Modeli (Güvengen Disiplin Modeli)

Lee Canter ve Marlene Canter tarafından (1985) geliştirilen model “etkin disiplin” ya da “güvengen disiplin modeli” olarak da bilinmektedir. Canter'lara göre insanlar karmaşa durumunda, edilgen, kırıncı ve güvengen davranışlar göstermektedirler. Modelin temel dayanağı, istenmeyen bir davranış gösteren öğrenciye karşı, öğretmenin gönderdiği uyarılar arasındaki uyumun ya da uyumsuzluğun, öğrencinin uyarıyı farklı bir biçimde algılamasına neden olduğu anlayışına dayanmaktadır. Öğretmenin gönderdiği uyarılar arasındaki çelişki, öğrencinin öğretmenin isteklerini dikkate alma derecesini etkilemektedir. (Celep: 2008 s.253-254) Modelin savunduğu temel nokta, öğretmenlerin sınıfta etkin olması gerektiğidir. Modele göre öğretmen, öğrenciler üzerinde açık ve sağlam bir otorite kurmalıdır. Amaç, öğretmenlere sınıf içinde görev almayı ve öğrencilere karşı sakin ama güçlü olmayı öğretmektir. Modelin dayanağı her öğrenciden aynı başarıyı bekleme ve hepsine eşit davranma fikridir (Çelik: 2005 s.250).

2.2.2. Glasser Modeli (Gerçeklik Terapisi/Kontrol Modeli)

Bu modelde temel ilke, uygunsuz davranış gösteren öğrencinin davranışının sorumluluğunu üstlenmesidir. Çünkü eğer öğrenci isterse akli başında, mantıklı

olabilir ve davranışlarını kontrol edebilir. Sadece öğrenciler, doğru tercih yapmaları için desteklenmelidirler. Bunun için de öğretmenin rehberliği gereklidir. Glasser'e göre asıl olan kurallardır ve öğrenci bu kurallara uymak zorundadır. Ceza ve övgü, öğrencilerin istenmeyen davranışlarının sorumluluğunu almalarını engelleyeceği için, her öğrenciye davranışının uygun karşılığı verilmelidir. Ceza ve ödülün kin ve büyük beklentilere neden olduğunu savunur (Burden: 1995 s.46-47).

Bu modelin temelinde, okulun ve ailenin çocuğun bazı gereksinimlerini karşılama gerektiği anlayışı vardır. Bu yüzden olumsuz davranış sergileyen öğrencilerin bu davranışlarının arkasında karşılanmamış gereksinimlerin olduğu düşünülmektedir. Bu gereksinimleri ilk olarak karşılayacak olan ailedir. Aile karşılayamıyorsa okul bunu yapmalıdır. Öğrenci kurallara uyum sağlayamıyorsa öğretmenler kendi davranışlarını ve sınıf yapısını değiştirmelidir (Celep: 2008 s.233).

Bu modele göre istenmeyen davranışların ortaya çıkmasını önlemede ve öğrencilere sorumluluk duygusunun kazandırılmasında, okulda ve sınıfta öğretmenlerin dikkat etmesi gereken davranışlar şunlardır: geleneksel ödül ve ceza uygulamalarından vazgeçmelidirler; okul etkinliklerini düzenlerken öğrencilerin sevmeye, kabul görme, kontrol, özgürlük ve eğlence gereksinimlerini gidermeye yönelik olarak hazırlamalıdır; işbirlikçi öğrenmeye önem vermeliler; bireysel farklılıkları dikkate alarak öğrencilerin birbirinden farklı gereksinimlerini doyumalarına fırsat vermeliler; öğrencilerin kendi başarılarını en üst seviyeye çıkarma sorumluluğuna sahip olduklarını ifade etmelidirler; öğrencileri zorlamamalı, baskı uygulamamalıdır; öğrencilerin kişisel yaşantılarına ilgi göstermelidirler (Sadık:2006 s.59).

2.2.3. Kounin Modeli (Önleyici Disiplin Modeli)

Kounin modeline göre, istenmeyen davranışların önlenmesinde öğretmenin dikkate alması gereken özellikler şunlardır: öğretmenler, derslerde bir etkinlikten diğerine yumuşak bir şekilde geçme yeteneğine sahip olmalı, başka bir konuya geçerken dersi yarıda kesip askıda bırakmamalı, düzensiz bir şekilde konudan konuya atlamamalı, dersin temposunu yavaşlatmamalı, bir konu üzerinde uzun süreli açıklamalardan kaçınmalı, aynı anda sınıfın her yerinde olmalı ve gruba odaklanmalı.

Psikoloji profesörü olan Kounin bir ders esnasında gazete okurken bir öğrencinin kendisini uyarması üzerine bu durumun sınıfta diğer öğrenciler üzerinde etkili olduğunu fark etmiştir. Bu farkındalık, öğrencilerin istenmeyen davranışlarının önlenmesinde kendi adıyla anılan Kounin Modeli'nin temelini oluşturmuştur. Kounin, sınıflarını iyi yöneten öğretmenlerle, sınıflarını iyi yönetemeyen öğretmenlerin aralarındaki farkları incelemiş ve çalışmalarını “Disiplin ve Grup Yönetimi” isimli kitabında bir araya getirmiştir. Kounin Modeli, “grup yönetimi” ve “dalga etkisi” üzerinde temellendirilmiştir. Kounin'e göre, öğretmen sınıfta istenmeyen davranışta bulunan öğrencinin davranışını düzelttiğinde, bu durumun hatalı öğrencinin yakınındaki diğer öğrenciler üzerinde de etkili olduğunu vurgulamaktadır. Bu etkiye “dalga etkisi” adını vermiştir. Sınıfta istenmeyen davranışlar meydana geldiğinde, dalga etkisi yönteminin uygulanması ile gelecekte ortaya çıkacak aynı ya da benzer durumlar önlenmiş olacaktır (Çelik: 2005 s.252).

2.2.4. Davranışçı Model (Skinner)

Skinner'in, davranışların çevre tarafından ödül ve ceza yoluyla öğrenildiği fikrine dayanan davranışçı yaklaşım davranışların sonuçlarını ve getirilerini ya da davranışı izleyen ödüllendirmeleri değiştirerek davranışların kontrol altına alınabileceğini savunur. Burada da ödül merkezdedir. Kurallara uygun davranan öğrenci ödüllendirilir (P.R.Burden: 1995 s.51-52).

Disiplin modeli olarak davranış değiştirme modeli, psikolojideki davranışçılık ekolünün ortaya koyduğu ilkelerden hareketle geliştirilmiştir. Özellikle bu disiplin modeli, davranışların çevre tarafından ödül ve ceza yoluyla öğrenildiğini ifade eden Skinner'in düşünceleri üzerine temellendirilmiştir. Skinner'in çalışmaları, birçok eğitimci ve psikologun çalışmalarına kaynaklık etmiştir.

Davranışçı düşüncenin altında yatan temel ilke, insanların acı veren, hoş olmayan deneyimlerden veya uyarıcılardan kaçınırken, hoş ve ödüllendirici olanı aramaya çalışmalarıdır. Öğretmenler, sınıf ortamındaki unsurların her birinin öğrenci davranışını nasıl etkilediğini değerlendirmeli ve bunların kabul edilebilir davranışlar doğrultusunda değiştirilmesine çalışmalıdırlar. Öğrencilerin davranış kazanmalarında pekiştiricilerin önemini özellikle vurgulayan davranışçı yaklaşıma göre, öğrencilerdeki istenmeyen davranışlar, çevredeki modellerin yanlış davranışları ya

da pekiştireçlerin uygun olarak kullanılmaması sonucu ortaya çıkmaktadır. Öğrencinin uygun olmayan davranışları pekiştirilir veya en azından göz ardı edilirse, bu davranış yerleşik bir hale gelir. Öğrenci, çevresindeki diğer öğrencilerin veya kişilerin yanlış davranışlarının pekiştirildiğini görür ve dolayısıyla bundan kazanç elde ettiğini gözlerse aynı davranışı yapma eğilimi içine girebilir (Eripek:1982 s.35).

Davranışçı yaklaşım öğrencideki istenmeyen davranışları çevresel koşullara bağlamakta, disiplin suçunu gerektiren davranışları başka uygun davranış örnekleri olmadığı için öğrenilmiş olduğunu vurgulamaktadır (Çiftçi:2008 s.31).

Davranışçı yaklaşıma göre, davranışın sonucunu değiştirerek davranışı değiştirmek mümkündür. Davranışı değiştirmede; olumlu pekiştirme, olumsuz pekiştirme, pekiştirmeme ve cezalandırma durumlarını kullanarak öğrencinin davranışını biçimlendirmek mümkündür.

2.2.5. Ginott Modeli

Psikoloji profesörü Haim Ginott'un geliştirdiği disiplin modeli Kounin modeline dayanmaktadır. Ginott, önceki araştırmalarında vurguladığı yetişkin ve gençler arasındaki iletişime yönelik önerilerini sınıf yönetimine uyarlamıştır. Model, öğretmenlerin sınıfta öğrencilere karşı ne tür ifadeler kullanmaları ve davranışta bulunmaları üzerinde durmaktadır. Sınıfta disiplinin sağlanmasında önemli bir faktör olan öğretmenin, öğrencilerde görmek istediği davranışlar için öncelikle kendisinin iyi bir model olması gerekmektedir. Sınıfta istenmeyen bir davranış olduğunda öğretmenin kesinlikle öğrencilerin kişiliklerini olumsuz etkileyecek sözler kullanmaması, bunun yerine yanlış olan davranışın üzerinde durması ve olayla ilgili olarak kendisinin duygu ve düşüncelerini yansıtan ben iletilerini kullanması önerilmektedir. Modelin amacı, öğretmenlere güvenli, insancıl ve verimli bir sınıf iklimi oluşturmada destek sağlamaktır.

Ginott, en doğru disiplinin, kendi kendini disipline etme olduğunu ve tüm öğretmenlerin öğrencilerine bu sorumluluğu ve bilinci vermeleri gerektiğini vurgulamaktadır. Ginott modeli, öğrencilerin olumlu gelişme sağlayabilecek kapasiteye sahip oldukları ve anlamlı öğrenmenin etkili bir iletişimle sağlanabileceği varsayımına dayanmaktadır. Amaç, öğretmenin, öğrencilerin duygularının

geçerliğinin kabul edildiği ve öğrencinin kendi davranışlarının sorumluluğunu almasında ona yardımcı olunan etkili ve verimli sınıf atmosferi kurulabilmesidir. Ginott modeli, hem öğretmenin hem de öğrencilerin çatışma çözme stilleri ve becerilerinde, etkili ve verimli sınıf atmosferine zarar vermeyecek yeterlikte olmalarına, güç ve saygı için gereksiz kişisel mücadelelere girmemelerinde onlara yardımcı olmayı amaçlamaktadır (Cevat Celep: 2008 s.250-251).

2.2.6. Etkili Öğretmenlik Eğitimi Modeli

Öğretmenlere, öğrencilerle nasıl olumlu ilişki kurabileceklerini öğretmeye yönelik olarak Thomas Gordon tarafından geliştirilmiş olan bu model, Maslow ve Rogers'in kuramlarına dayanmaktadır. Gordon tarafından oluşturulmuştur. Öğretmenleri olumsuz davranışlara yaklaşımlarının belirleyici olduğu bu modelde, iyi bir iletişimle öğretmenin olumsuz davranışların azalmasında etkili olacağını savunmaktadır. Bu modele göre önemli olan öğrencilerin sorun çözme ve karar verme yetenekleri konusunda kendilerine güvenlerini sağlayabilmektir. Bu hedefe ulaşabilmek için de öğrenci-öğretmen ilişkisini ele almak gereklidir.

Gordon'a göre öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişki; gibi özellikleri içerirse, iyibir öğretmen-öğrenci ilişkisi kurulmuş demektir. Bu durumda her iki taraf bir birlerine değer verdiklerini bilir, bir birlerinin bireyselliğine, yaratıcılığına ve gelişmesine imkân tanımış olurlar (Gordon: 1997 s.21-22).

Açıklık, Önemsemek, Birbirine gereksinim duymak, Birbirlerinden ayrı olmak, Gereksinimleri karşılıklı olarak giderebilmek.

Burada esas nokta problemin kaynağının tespitidir. Öncelikli olarak problemin kime ait olduğu tespit edilmelidir. Problem öğrenci kaynaklı ise empatik dinleme devreye girmelidir. Öğretmen sadece öğrencinin kendi probleminin çözümünü bulmasına rehberlik etmelidir. Eğer problem öğretmen kaynaklı ise aynı şekilde öğretmen ve öğrenciler problemin çözümü için ortak hareket etmelidir. "Kazan Kazan" yöntemine dayanan bu modelde hem öğretmen hem de öğrencinin kazandığı bir çözüm yolu olarak görülür. Öğretmenin yapması gereken en önemli şeyler, empatik dinleme ve ben dili ile kurulmuş bir üslubun benimsemeleridir (Çelik: 2005 s.253-254).

2.2.7. Mantıksal Sonuçlar Modeli (Yeni Adlerci Teori)

Pozitif disiplin modeli olarak da ifade edilen bu model, Dreikurs ve Nelson'un sınıf düzeni üzerindeki araştırmaları ile Adler'in kuramına dayanmaktadır. Dreikurs, Amerikalı bir psikiyatrist ve eğitimcidir. Alfred Adler'in bireysel psikoloji sistemini geliştirmiş ve ceza ya da ödöl vermeden çocukların sorumlu davranış kazandırmak ve işbirliğini amaçlamıştır. Rudolf Dreikus (1982) tarafından geliştirilen modelin temellendirildiği nokta öğrencide öz disiplini geliştirmektir. Hedef öğrenciye kendi davranışından kendisinin sorumlu olduğunun öğretilmesidir. Bu modelde öğretmen konumu gerçekleri öğrencilerin bulmasına yardımcı olmaktadır (Burden: 1995 s.46-47).

Dreikurs'a göre öğrenciler kabul edilme ve onaylanma isteğindedirler ve davranışları bu isteği gerçekleştirmeye yöneliktir. Amaçlara ulaşmaya yönelik davranışın temelinde "ait olma" gereksinimi vardır. Gaye öğrencilerin topluma faydalı, yaşadığı toplumun değerlerini benimsemiş kimseler olmasını sağlamaktır (Celep: 2008 s.186).

Bu modelde öğrencilerin kendi disiplinlerini geliştirmeleri beklenir. Öğrencilere dünyanın gerçekleri öğretmenlerce gösterilmesi gereği belirtilmiştir (Küçükahmet:2007 s.73).

Bu model, karşılıklı saygıya dayanan ve ait olma, eşitlik ve karşılıklı saygı durumlarını geliştirmelerini engelleyen yaklaşımlara karşıdır. Bu modelde amaç, öğrencide öz disiplini geliştirmektir. Öğrencilerin kendi disiplinlerini geliştirmeleri esasına dayanır. Modelin özünü, öğrenciye, kendi davranışlarından kendisinin sorumlu olduğunun öğretilmesi oluşturur.

Modelde öğrencilere dünyanın gerçeklerinin öğretmenlerce gösterilmesi gereği vurgulanmaktadır. Ancak bu yolla öğrenciler davranışlarından sorumlu olmayı öğrenirler. Bu sorumlu seçimler yapmayı öğretir. Adler'in görüşlerinden etkilenen Dreikurs'a göre insanlar, diğer insanlar tarafından kabul edilmek ve bir gruba ait olma gereksinimindedirler. Bu gereksinimi, insanın sosyal davranışlarının içten amacı olarak adlandıran Dreikurs, çocukların yaşamlarının başlangıcından itibaren kendilerine özgü amaçlar ve araçlar geliştirerek, bu amacı başarmaya yöneldiklerini

ve okuldaki tüm öğrencilerin sınıfta ait olma gereksiniminden başka bir şeyi daha fazla istemediklerini belirtmiştir.

Bundan dolayı sınıftaki tüm istenmeyen davranışların nedenini de ait olma gereksinimi ile açıklamaktadır. Dreikurs'a göre öğrenciler, ait olma gereksinimini doyumada başarısız olduklarında dört yanlış amaca yönelirler ve dikkat çekme, güç arama, öğ alma ve yetersizlik sergileme davranışlarını gösterirler (Sadık: 2006 s.64).

2.2.8. İnsanlar Arası İlişkileri Çözümleme Modeli

Bu disiplin modeli, Eric Berne tarafından geliştirilen ve insanı olumlu olarak ele alan insancıl bir yaklaşım olan "Transaksiyonel Analiz" kuramına dayanmaktadır. Transaksiyonel analizde insan davranışları, ego durumları açısından ele alınmakta ve açıklanmaya çalışılmaktadır. Berne ebeveyn, çocuk ve yetişkin olmak üzere üç ego durumundan bahsetmektedir. Bu disiplin modeli, insanların davranışlarının temelini biçimlendiren üç ego durumunun çözümlenmesine dayanmaktadır. Berne ego durumunu; tutarlı bir davranış örüntüsü ile ilişkili olarak doğrudan tutarlı duygu, düşünce ve yaşantılar örüntüsü olarak tanımlamaktadır. Ego durumları duygu ve davranışların yanı sıra düşünceleri de içermektedir (Nelson-Jones:1982 s.62).

Ego durumları, bireyin yaşamsal deneyimlerinden elde ettiklerinden ve zihninde bilinçli, bilinçsiz olarak geliştirmiş olduğu yargı, anlayış ve değerlerden oluşmaktadır. Bireyler içinde yetiştiği toplumun özelliklerine ve yetişme biçimine göre belli bir yaşam tarzı edinirler. Bu yaşam tarzına bağlı olarak belli bir bilgi ve beceri ile donatılırlar. Bireyler edindikleri bu bilgi ve beceriyi davranışa dönüştürürken, belli yargı değer ve anlayış çerçevesinde hareket ederler. Birey özellikle 0-5 yaş döneminde aile içi toplumsallaşma sürecine göre ilerideki yaşantısında belirleyici rol oynayan davranış örüntülerini çevreleyen yargıları, değerleri, anlayışı ve yaşam felsefesini içeren bir koza geliştirir. Bireyin göstereceği her davranış, onu çevreleyen kozaya göre olmaktadır. İnsanlar arası ilişkileri çözümleme modelinin temelini oluşturan üç ego durumu vardır. Bunlardan ilki, çocuğun yaşamının ilk yıllarında aile ve diğer yetişkinler tarafından konulan kuralları, yasakları veya tavsiyeleri içeren, ebeveyn figürlerini hatırlatan duygu, düşünce, tutum ve davranışları içeren ebeveynego durumudur. İkincisi, bireyin çocukluğuna ait izleri de içeren duygu, düşünce, tutum ve davranış örüntülerini

kapsayan çocuk ego durumudur. Bireyin çocukluğunda yaşadığı tüm yaşantıları içeren çocuk ego durumunun kendi içinde de Ebeveyn, Yetişkin ve Çocuk durumları içermektedir. Üçüncüsü ve sonuncusu ise, burada ve şimdi tepkilerini verirken ortaya çıkan duygu, düşünce ve davranışları içeren yetişkin ego durumudur. Yetişkin ego durumu, mantıklı bir insan olarak gerçeğin test edildiği ve problem çözme stratejilerinin depolandığı bir ego durumudur. Yetişkin ego durumu, çocuk ve ebeveyn ego durumlarının dengeleyicisi rolündedir.

Model ego durumlarının nasıl geliştiğini, davranışları nasıl etkilediğini ve değişik durumlarda öğrencilerin hangi ego durumundan hareket ettiğini anlamayı amaçlamaktadır. Bunun için de öğretmenlerin yaklaşımının ilkelerini nasıl anladıkları ve öğrencilerin içsel durumlarını keşfetme konusunda sahip oldukları sosyal beceriler önem kazanmaktadır.

Bu disiplin modelinde, gerek öğretmenin gerekse öğrencinin iletişim biçimlerinin bilinçli olarak çözümlenmesi suretiyle ilişkilerinin kontrol edilebileceği vurgulanır. Öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla baş edebilmek için öğrencilerin iç dünyasını anlamaya çalışmaları gerekmektedir. Bunun için de öğrencilerin önce sözel ifadelerine ve daha sonra da ses tonu, jest ve mimikleri gibi uyaranlara dikkat etmelidirler. Sözel ve sözel olmayan ipuçları hangi ego durumunun öğrencide etkin olduğunu ortaya koyar. Ebeveyn ego durumunda ise, emir ve yapılanın sert bir biçimde reddedildiği ve eleştiri söz konusudur. Çocuk ego durumu kontrol edilmeyen duygularla ifade edilir. Yetişkin ego durumunda bireyin kendisini kontrol etmesi söz konusudur. Öğretmenin ego durumlarını anlayabildiği durumlarda insanlar arası ilişkilerinin daha iyi olabileceği ve öğrencilerin davranışlarının olumlu yönde gelişmesine katkıda bulunabileceği savunulur. Bununla birlikte öğretmenin, kendi davranışlarını da kontrol ederek gerekli değişiklikleri yaşama geçirebileceği iddia edilir. Modele göre, istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı öğretmenler genelde yetişkin ben durumunda tepkide bulunurlar. Oysa ebeveyn ve çocuk ego durumlarını da yapıcı bir şekilde kullanabilmelidirler. Ayrıca öğrencilerde yetişkin ego durumunu geliştirmeye önem vermelidirler (Nelson-Jones:1982 s.63-64).

2.2.9. Disipline Davet Yaklaşımı

“Modern Disiplin Anlayışı” olarak da bilinen bu yaklaşım disiplin kavramını daha fazla açıklayıcı nitelikte olan bir yaklaşımdır. Disipline davet yaklaşımında, öğrencinin daha fazla kendini kontrol etmesi beklenir. Odak nokta öğrencilerin kendilerini ve başkalarını ikna etmeleridir. Bu yaklaşımda esas disiplin kurallarına ikna olmaktır. Disiplin ilkelerini saptama, uygulama, ikna ve diğer tüm etkinliklerde bireylere kolaylık sağlar. Disipline davet yaklaşımında insan varlığına ilişkin pozitif bir vizyon vardır. Bu pozitif bakış açısı, onun varlığına, biricikliğine ve değerlerine ilişkin ön kabulleri içerir. Geleneksel disiplin anlayışının zaaflarından olan öğrenciyi tehdit eden, onun varlığını yok sayan kural ve yönetmelikler yerine, ona olumlu yaklaşan uygulamaları ön plâna çıkarmaktadır. Modern Disiplin ile ilgili diğer önemli bir kavram ise “kural”dır. Kural, kabul edilebilir davranışlar açısından standartlar sağlar. Diğer bir deyişle, kurallar öğrenciyi hangi davranışların kabul edilebilir, hangi davranışların kabul edilemez olduğunu açıklayan yargılar olarak tanımlanabilir (Cemaloğlu: 2010 s.10).

Disipline davet yaklaşımı, disiplin sözcüğünün eğitime eş olduğunu savunur. Dolayısıyla eğitimde disiplinin; öğrenciyi hangi davranışların istenilir olduğunu gösterip, öğretmek; bu davranışı yapıp yapmadığını izlemek; davranışı beklenenden daha iyi yaptığında onu ödüllendirmek; iyi yapmadığında cezalandırmak olduğunu söyler. Bu anlamda disiplin istenen davranışı öğrenciyi öğretmek ve yerleştirmektir. Bu tür bir disiplin eğitimle eş anlamlıdır (Başaran:1996 s.110).

Ortaöğretim kurumlarında, MEB Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliğinin uygulandığını belirten Milli Eğitim Bakanı, yönetmelikte öğrencilerin olumsuz davranışlarına uygulanacak yaptırımların, davranışın türüne göre açıkça tanımlandığını vurgulayarak 1995’te hazırlanan yönetmeliğin günümüz şartlarına uyarlanarak Disiplin Mevzuatı“**Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik**” 16/9/2017 tarihli ve 30182 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir ve verilecek cezaların belirlenirken öğrencilerin 18 yaşına kadar çocuk olduğu bilinciyle hareket edildiğini açıklamıştır.

2.3 Disiplin

Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinin amacı, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ve özel örgün ortaöğretim kurumlarında eğitim, öğretim, yönetim ve işleyişe ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. Meb Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği Madde 1.

Bu Yönetmelik, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ve özel örgün ortaöğretim kurumlarının eğitim, öğretim, yönetim ve işleyişine ilişkin usul ve esasları kapsar. Meb Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği Madde 2.

Bu Yönetmelikte geçen disiplinle ilgili maddeler şunlardır:

2.3.1. Disiplin Cezaları

MADDE 163- (1) Öğrencilere, disiplin cezasını gerektiren davranış ve fiillerinin niteliklerine göre;

- a) Kınama,
- b) Okuldan kısa süreli uzaklaştırma,
- c) Okul değiştirme,
- ç) Örgün eğitim dışına çıkarma cezalarından biri verilir.

(2) Disipline konu olan olaylar okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunda görüşülüp karara bağlandıktan sonra;

- a) Kınama ve okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezaları okul müdürünün,
- b) Okul değiştirme cezası, ilçe öğrenci disiplin kurulunun,
- c) Örgün eğitim dışına çıkarma cezası, il öğrenci disiplin kurulunun, onayından sonra uygulanır.

2.3.2. Disiplin Cezasını Gerektiren Davranış Ve Fiiller

MADDE 164-

(1) Kınama cezasını gerektiren davranışlar ve fiiller şunlardır:

- a) Okulu, çevresini ve eşyasını kirletmek,
- b) Yapması gereken görevleri yapmamak,
- c) Kılık-kıyafete ilişkin mevzuat hükümlerine uymamak,

ç) Tütün ve tütün mamullerini bulundurmak veya içmek,

d) Başkasına ait eşyayı izinsiz almak veya kullanmak,

e) Yalan söylemek,

f) Özürsüz devamsızlık yapmak, okula geldiği hâlde özürsüz eğitim ve öğretim faaliyetlerine, törenlere ve diğer sosyal etkinliklere katılmamak, geç katılmak veya erken ayrılmak

g) Okulkütüphanesi, atölye, laboratuvar, pansiyon veya diğer bölümlerden aldığı kitap, araç-gereç ve malzemeyi zamanında vermemek, eksik vermek veya kötü kullanmak,

ğ) Kaba ve saygısız davranmak,

h) Dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını ve düzenini bozacak davranışlarda bulunmak,

ı) Kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak,

i) Yatılı okullarda pansiyonu gece izinsiz terk etmek veya pansiyona geç gelmek,

j) Yasaklanmış, müstehcen yayınları okula ve okula bağlı yerlere sokmak veya yanında bulundurmak,

k) Üzerinde kumar oynamaya yarayan araç-gereç bulundurmak,

l) Bilişim araçlarını amacı dışında kullanmak,

m) Alınan sağlık ve güvenlik tedbirlerine uymamak.

(2) Okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezasını gerektiren fiil ve davranışlar;

a) Kişilere, arkadaşlarına söz ve davranışlarla sarkıntılık, hakaret ve iftira etmek veya başkalarını bu gibi davranışlara kışkırtmak,

b) Pansiyonu terk ederek gece izinsiz dışarıda kalmak,

c) Kişileri veya grupları dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi ve dini inançlarına göre ayırmayı, kınamayı, kötülemeyi amaçlayan davranışlarda bulunmak veya ayrımcılığı körükleyici semboller taşımak,

ç) İzinsiz gösteri veya toplantı düzenlemek, bu tür gösteri veya toplantılara katılmak ve bu amaçla yapılan etkinliklerde bulunmak,

d) Her türlü ortamda kumar oynamak veya oynatmak,

e) Verilen görevlerin yapılmasına engel olmak,

f) Başkalarına hakaret etmek,

g) Yasaklanmış veya müstehcen yayın, kitap, dergi, broşür, gazete, bildiri, beyanname, ilan ve benzerlerini dağıtmak, duvarlara ve diğer yerlere asmak, yapıştırmak, yazmak; bu amaçlar için okul araç-gerecini ve eklentilerini kullanmak,

ğ) Bilişim araçları yoluyla eğitim ve öğretim faaliyetleriyle kişilere zarar vermek,

h) Özürsüz devamsızlık yapmayı, okula geldiği hâlde özürsüz eğitim ve öğretim faaliyetlerine, törenlere ve diğer sosyal etkinliklere katılmamayı, geç katılmayı veya erken ayrılmayı alışkanlık haline getirmek,

1) Kavga etmek, başkalarına fiili şiddet uygulamak,

i) Okul binası, eklenti ve donanımlarına, arkadaşlarının araç-gerecine siyasi, ideolojik veya müstehcen amaçlı yazılar yazmak, resim veya semboller çizmek,

j) Toplu kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak,

k) Sarhoşluk veren zararlı maddeleri bulundurmak veya kullanmak.

(3) Okul değiştirme cezasını gerektiren fiil ve davranışlar;

a) Türk Bayrağına, ülkeyi, milleti ve devleti temsil eden sembollere saygısızlık etmek,

b) Millî ve manevi değerleri söz, yazı, resim veya başka bir şekilde aşağılamak; bu değerlere küfür ve hakaret etmek,

c) Okul çalışanlarının görevlerini yapmalarına engel olmak,

ç) Hırsızlık yapmak, yaptırmak ve yapılmasına yardımcı olmak,

d) Okulla ilişkisi olmayan kişileri, okulda veya eklentilerinde barındırmak,

e) Okul tarafından verilen belgelerde değişiklik yapmak; sahte belge düzenlemek; üzerinde değişiklik yapılmış belgeleri kullanmak veya bu belgelerin sağladığı haklardan yararlanmak ve başkalarını yararlandırmak,

f) Okul sınırları içinde herhangi bir yeri, izinsiz olarak eğitim ve öğretim amaçları dışında kullanmak veya kullanılmasına yardımcı olmak,

g) Okula ait taşınır veya taşınmaz mallara zarar vermek,

ğ) Ders, sınav, uygulama ve diğer faaliyetlerin yapılmasını engellemek veya arkadaşlarını bu eylemlere katılmaya kışkırtmak,

h) Eğitim ve öğretim ortamına yaralayıcı, öldürücü silah ve patlayıcı madde ile her türlü aletleri getirmek veya bunları bulundurmak,

1) Zor kullanarak veya tehditle kopya çekmek veya çekilmesini sağlamak,

- i) Bağımlılık yapan zararlı maddeleri bulundurmamak veya kullanmak,
- j) Yerine başkasını sınava sokmak, başkasının yerine sınava girmek,
- k) Eğitim ve öğretim ortamında siyasi partilerin, bu partilere bağlı yan kuruluşların, derneklerin, sendikaların ve benzeri kuruluşların siyasi ve ideolojik görüşleri doğrultusunda eylem düzenlemek, başkalarını bu gibi eylemleri düzenlemeye kışkırtmak, düzenlenmiş eylemlere etkin biçimde katılmak,
- l) Siyasi partilere, bu partilere bağlı yan kuruluşlara, derneklere, sendikalara ve benzeri kuruluşlara üye olmak, üye kaydetmek, para toplamak ve bağışta bulunmaya zorlamak,
- m) Bilişim araçları yoluyla eğitim ve öğretimi engellemek, kişilere ağır derecede maddi ve manevi zarar vermek,
- n) İzin almadan okulla ilgili; bilgi vermek, basın toplantısı yapmak, bildiri yayınlamak ve dağıtmak, faaliyet tertip etmek veya bu kapsamdaki faaliyetlerde etkin rol almak,
- o) Bir kimseyi ya da grubu suç sayılan bir eylemi yapmaya, böyle eylemlere katılmaya, yalan bildirimde bulunmaya veya suçu yüklenmeye zorlamak,
- ö) Zor kullanarak başkasına ait mal ve eşyaya el koymak, başkalarını bu işleri yapmaya zorlamak,

(4) Örgün eğitim dışına çıkarma cezasını gerektiren davranışlar;

- a) Türk Bayrağına, ülkeyi, milleti ve devleti temsil eden sembollere hakaret etmek,
- b) Türkiye Cumhuriyeti'nin devleti ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ilkesine ve Türkiye Cumhuriyeti'nin insan haklarına ve Anayasanın başlangıcında belirtilen temel ilkelere dayalı millî, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti niteliklerine aykırı miting, forum, direniş, yürüyüş, boykot ve işgal gibi ferdi veya toplu eylemler düzenlemek; düzenlenmesini kışkırtmak ve düzenlenmiş bu gibi eylemlere etkin olarak katılmak veya katılmaya zorlamak,
- c) Kişileri veya grupları; dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi ve dini inançlarına göre ayırmayı, kınamayı, kötülemeyi amaçlayan bölücü ve yıkıcı toplu eylemler düzenlemek, katılmak, bu eylemlerin organizasyonunda yer almak,
- ç) Kurul ve komisyonların çalışmasını tehdit veya zor kullanarak engellemek,

- d) Bağımlılık yapan zararlı maddelerin ticaretini yapmak,
- e) Okul ve eklentilerinde güvenlik güçlerince aranan kişileri saklamak ve barındırmak,
- f) Eğitim ve öğretim ortamını işgal etmek,
- g) Okul içinde ve dışında tek veya toplu hâlde okulun yönetici, öğretmen, eğitici personel, memur ve diğer personeline karşı saldırıda bulunmak, bu gibi hareketleri düzenlemek veya kışkırtmak,
- ğ) Okul çalışanlarının görevlerini yapmalarına engel olmak için fiili saldırıda bulunmak ve başkalarını bu yöndeki eylemlere kışkırtmak,
- h) Okulun taşınır veya taşınmaz mallarını kasıtlı olarak tahrip etmek,
- ı) Yaralayıcı, öldürücü her türlü alet, silah, patlayıcı maddeleri kullanmak suretiyle bir kimseyi yaralamaya teşebbüs etmek, yaralamak, öldürmek, maddi veya manevi zarara yol açmak,
- i) Kişi veya kişilere her ne sebeple olursa olsun eziyet etmek; işkence yapmak veya yaptırmak, cinsel istismar ve bu konuda kanunların suç saydığı fiilleri işlemek,
- j) Çete kurmak, çetede yer almak, yol kesmek, adam kaçırmak; kapkaç ve gasp yapmak, fidye ve haraç almak,
- k) Yasa dışı örgütlerin ve kuruluşların, siyasi ve ideolojik görüşleri doğrultusunda propaganda yapmak, eylem düzenlemek, başkalarını bu gibi eylemleri düzenlemeye kışkırtmak, düzenlenmiş eylemlere etkin biçimde katılmak, bu kuruluşlara üye olmak, üye kaydetmek; para toplamak ve bağışta bulunmaya zorlamak,
- l) Bilişim araçları yoluyla; bölücü, yıkıcı, ahlak dışı ve şiddeti özendiren sesli, sözlü, yazılı ve görüntülü içerikler oluşturmak, bunları çoğaltmak, yaymak ve ticaretini yapmak.

(5) Yukarıda belirtilenlerin dışında ve disiplin cezası verilmesini gerektiren fiil ve hâllere nitelik ve ağırlıkları itibarıyla benzer eylemlerde bulunanlara suça uygun cezalar verilir.

2.3.3. Pansiyon, Başka Okul Veya İşletmedeki Disiplin Olayları

MADDE 165-

(1) Öğrencinin kayıtlı olduğu okul dışında; kaldığı pansiyonda, ders, kurs veya telafi eğitimi aldığı okullarda, disiplin olaylarına karışmaları hâlinde ön

soruşturmaları, olayın meydana geldiği okul tarafından yapılır. Olayla ilgili karar alınmak üzere soruşturma dosyası öğrencinin kayıtlı olduğu okula gönderilir.

(2) Staj çalışması veya meslek eğitimi görülen işletmelerde öğrencinin karıştığı disiplin olayları, kayıtlı bulunduğu okula bildirilir. Olay, okul müdürlüğünce soruşturularak sonuçlandırılır.

(3) Soruşturma süreci ilgili okulların öğrenci ödül ve disiplin kurullarının işbirliği içerisinde yürütülür. Gerektiğinde öğrencinin kayıtlı olduğu okul müdürlüğünce, olayın meydana geldiği okulun ödül disiplin kurulu başkanı veya işletme yetkilisi, görüşlerine başvurmak üzere olayla ilgili öğrenci ödül ve disiplin kurulu toplantısına çağrılabilir. Ancak karar için oy kullanamazlar.

(4) Öğrencinin kayıtlı bulunduğu okulda disiplin olaylarına karışması ve buna ilişkin inceleme/soruşturma sürdürülürken bir başka okula nakledilmesi durumunda, inceleme/soruşturmayı başlatan okul disiplin soruşturmasını tamamlar ve dosyayı yeni okuluna gönderir. Öğrenciye yeni okulu aracılığıyla tebligat yapılarak ceza uygulanır ve dosyasına işlenir. Ceza alan öğrenciyle ilgili karara itiraz, davranış puanının iade edilmesi ve cezanın dosyadan silinmesi gibi işlemler yeni okulu tarafından gerçekleştirilir.

2.3.4. Cezaya Neden Olan Davranış Ve Fiilin Tekrarlanması

MADDE 166- (1) Disiplin cezası verilmesine sebep olmuş bir fiil veya davranışın bir öğretim yılı içerisinde tekrarında bir derece ağır ceza uygulanır.

2.3.5. Uygulama ile İlgili Esaslar ve Ceza Takdirinde Dikkat Edilecek Hususlar

2.3.5.1. Uygulama ile ilgili esaslar

MADDE 167- (1) Şikâyetler, gerçek ve/veya tüzel kişilerce okul müdürlüğüne yazılı olarak bildirilir. İsimsiz ve imzasız başvurular işleme alınmaz.

(2) Disiplin soruşturmasını gerektiren ve doğrudan okul yönetimine duyurulan veya bildirilen cezai soruşturmayı gerektiren şikâyetler, yazılı olarak ilgililere zamanında iletilir.

2.3.5.2. Ceza takdirinde dikkat edilecek hususlar

MADDE 168-

(1) Disiplin cezaları takdir edilirken;

- a) Öğrencinin 18 yaşına kadar çocuk olduğu,
- b) Öğrencinin üstün yararı,
- c) Soruşturma sürecinde gizlilik ilkesi,
- ç) Sınıf rehber öğretmeni ve öğrenci velisinin görüşleri,
- d) Öğrencinin ailesi ve çevresiyle ilgili bilgiler,
- e) Öğrencinin kişisel özellikleri ve psikolojik durumu,
- f) Fiil ve davranışın hangi şartlar altında yapıldığı, öğrenciyi tahrik unsurlar,
- g) Öğrencinin yaşı ve cinsiyeti,
- ğ) Öğrencinin derslerdeki ilgi ve başarısı,
- h) Öğrencinin daha önce ceza alıp almadığı, hususları göz önünde bulundurulur.

(2) Olayın mahkemeye intikal etmesi disiplin cezasının uygulanmasını engellemez.

(3) Öğrencinin daha önce ceza almamış olması, derslerinde başarılı olması ve davranışlarının olumlu olması durumunda rehberlik servisinin görüşü de alınarak bir alt ceza verilebilir.

2.3.6. Disiplin Cezaları İle İlgili Onay, İtiraz Ve Tebliğ

MADDE 169-

(1) Onay yetkisi okul müdüründe bulunanların dışındaki disiplin cezalarının onaylanmasıyla itiraza ilişkin dosya ve yazılar millî eğitim müdürlükleri aracılığıyla ilgili disiplin kurullarına gönderilir.

(2) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunda görüşülüp karara bağlanan disiplin cezalarından;

- a) Kınama ve okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezaları okul müdürünün,
- b) Okul değiştirme cezası, ilçe öğrenci disiplin kurulunun,
- c) Örgün eğitim dışına çıkarma cezası, il öğrenci disiplin kurulunun onayından sonra uygulanır.

(3) Cezalara itiraz; cezanın tebliğini izleyen beş iş günü içinde okul müdürü, 18 yaşını tamamlamış öğrenci veya öğrenci velisi tarafından okul müdürlüğü kanalıyla yapılır. Okul müdürlüğü, yazılı başvuruyu ve itiraz gerekçeleri hakkındaki görüşlerini, gerekli belgelerle birlikte başvurunun yapıldığı tarihten itibaren en geç beş iş günü içinde itirazı değerlendirmeye yetkili disiplin kuruluna sevk etmek üzere gönderir.

a) Kınama ve okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezalarına itiraz ilçe öğrenci disiplin kurulunca,

b) Okul değiştirme cezasına itiraz il öğrenci disiplin kurulunca,

c) Örgün eğitim dışına çıkarma cezasına itiraz üst disiplin kurulunca değerlendirerek sonuçlandırır.

(4) İtiraz sonucu verilen karar kesin olup yeniden itiraz edilemez.

(5) Bütün cezalar, velilere 25/01/2012 tarihli ve 28184 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Tebligat Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik hükümlerine uygun olarak bildirilir ve tebellüğ belgesi disiplin dosyasında saklanır.

2.3.7. Davranış Puanının İndirilmesi

MADDE 170-

(1) Her ders yılı başında öğrencilerin davranış puanı 100’dür.

(2) Ceza alan öğrencilerin davranış puanlarından;

a) Kınama cezası için 10,

b) Okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezası için 20,

c) Okul değiştirme cezası için 40,

ç) Örgün eğitim dışına çıkarma cezası için 80 puan indirilir.

2.3.8. Cezaların İşlenmesi, Silinmesi, Puan İadesi Ve Dosyaların Saklanması

MADDE 171-

(1) Öğrencilerin aldıkları cezalar, e-Okul sistemine işlenir.

(2) Ceza alan ve davranış puanı indirilmiş olan ancak davranışları olumlu yönde değişen, iyi hâlleri görülen ve olumsuz davranışları tekrarlamayan öğrencilerin durumları, okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunca daha sonraki dönemde/dönemlerde değerlendirilir. Cezalarının kaldırılması ve davranış puanlarının iadesi öngörülen öğrenciler öğretmenler kuruluna sunulur. Öğretmenler kurulunca cezası kaldırılan ve davranış puanı iade edilen öğrencilerin yeni durumları e-Okul sistemine işlenir.

(3) Davranış puanı iade edilen ve disiplin cezası kaldırılan öğrencinin disiplin durumuna ilişkin bilgi istendiğinde, öğrencinin disiplin cezası bulunmadığı bildirilir.

(4) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu belgeleri ve soruşturma dosyası ilgili mevzuat hükümlerince saklanır.

(5) Ödül ve disiplin işlemlerine ait veriler; Bakanlığın ilgili birimlerince e-Okul sistemi üzerinden alınır.

2.3.9. Cezaların Uygulanması

MADDE 172-

(1) Okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezası alan öğrenciler;

a) Ceza süresince okula devam ettirilmez. Bu süre devamsızlıktan sayılır.

b) Pansiyonlu okullardaki yatılı öğrencilerin, pansiyonda kalmasına izin verilebilir. Ancak diğer öğrencilerin huzur ve güvenini olumsuz etkileyecek öğrencilerin pansiyonda kalmalarına izin verilmez.

c) Öğrencilerin ulusal ya da uluslararası etkinliklere katılıp katılmayacaklarına okul yönetimince karar verilir.

(2) Okul değiştirme cezası alan öğrenciler;

a) Başvurdukları millî eğitim müdürlüklerince istekleri de dikkate alınarak okul türleri ve bu Yönetmeliğin nakille ilgili hükümleri göz önünde bulundurularak uygun okullara yerleştirilir. Aynı ilde öğrencinin devam edebileceği programın bulunmaması hâlinde, Bakanlığın ilgili birimiyle işbirliği yapılarak gerekli tedbirler alınır.

b) Parasız yatılı öğrencilerin nakilleri, İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarında Parasız Yatılılık, Burs ve Sosyal Yardımlar Yönetmeliği ve bu Yönetmeliğin nakille ilgili hükümlerine göre uygun okullara yapılır.

c) Önceki okul müdürlüğüyle öğrenim gördüğü okul müdürlüğünce uygun görülmesi hâlinde en az bir öğretim yılı geçtikten sonra eski okullarına dönebilirler.

ç) Öğrencinin kayıtlı olduğu okul dışında; kaldığı pansiyonda, ders, kurs veya telafi eğitimi aldığı okullarda, disiplin olaylarına karışıp bir başka okula nakledilen öğrencilerden; naklen geldiği okul tarafından okul değiştirme cezası verilenlere yeniden okul değişikliği yaptırılmaz ve nakil durumları, aldıkları cezayla ilişkilendirilerek kayıtlarda belirtilir. Süresi içinde itirazda bulunulması hâlinde, itiraza ilişkin karar verinceye kadar ceza uygulanmaz.

(3) Örgün eğitim dışına çıkarma cezası alan öğrenciler;

a) Akşam liseleri dışında devam zorunluluğu olan okullara kayıt yaptıramaz.

b) Açık Öğretim Lisesi veya Mesleki Açık Öğretim Lisesine gönderilir.

2.3.10. Ceza Alan Öğrencilerin Sınavları

MADDE 173-

(1) Okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezası alan ya da yönetim tedbiri doğrultusunda okuldan geçici olarak uzaklaştırılan öğrencilerin, bu sürede katılmadıkları sınavların yerine, okul yönetimlerince belirlenen tarihlerde sınavlara alınmaları sağlanır.

2.3.11. Zararın Ödetilmesi

MADDE 174-

(1) Takdir edilen disiplin cezasının yanında okul ve kişi mallarına verilen zararlar, zarara yol açan öğrencilerin velilerine ödetirilir.

(2) Zararın ödenmesinde zorluk çıkaran veliler hakkında, 27/9/2006 tarihli ve 2006/11058 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre işlem yapılır.

2.3.12. Tedbir Kararı

MADDE 175-

(1) Müdür, disiplin olaylarında öğrenciyi bir taraftan okul öğrenci ödül ve disiplin kuruluna sevk etmekle birlikte, gerektiğinde kurula sevkten önce veya sonra, kovuşturmanın tamamlanmasını ve sonucunu beklemeden acele bir tedbir olmak üzere on iş gününü geçmemek kaydıyla millî eğitim müdürünü bilgilendirerek uygun göreceği süre kadar geçici olarak okuldan uzaklaştırabilir. Bu durumdaki öğrenciler, ders ve sınavlarla diğer etkinliklere alınmazlar. Hakkında tedbir kararı verilen öğrencinin okuldan uzaklaştırıldığı süre devamsızlıktan sayılmaz.

(2) Tedbir kararının alınmasını izleyen en geç üç iş günü içinde disiplin işlemine başlanır ve okul öğrenci ödül ve disiplin kuruluna sevkinden itibaren en geç on iş günü içinde durumu karara bağlanır. Aksi takdirde alınan tedbir kararı, kendiliğinden kalkmış sayılır. Haklı ve zorlayıcı sebeplerin devamı hâlinde millî eğitim müdürünün onayına bağlı olarak tedbir kararı, iki kez daha uzatılabilir.

(3) Yönetim tedbiri süresince disiplin işlemleri sonuçlanmamışsa; öğrencinin okula devam edip etmeyeceği, pansiyondan yararlanıp yararlanmayacağı hususu ayrıca mahalli mülki idare amirinin onayıyla belirlenir.

(4) Öğrencilerin neden olduğu olağanüstü durumlar karşısında müdür, tedbir olmak üzere okul ve pansiyonların eklentileriyle birlikte en çok beş iş günü eğitim ve öğretime kapatılması gerektiğini millî eğitim müdürlüğüne teklif edebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Modeli

Araştırmada “tarama modeli” kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ve halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan yaklaşımlardır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde var olduğu gibi tanımlamaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar:2005 s.77-79).

Bu araştırmada Denizli İli Sarayköy ve Pamukkale İlçelerinde bulunan altı lisede 106 öğretmen ve 11 yönetici olmak üzere toplam 117 öğretmene 30 maddeden oluşan likert tipi anket uygulanarak veriler elde edilmiştir. Anket liselerde öğrencilerin disiplinsiz davranışları ve bu davranışların sebepleri olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır.

3.2 Evren

Araştırmanın evrenini 2017/2018 eğitim-öğretim yılında Denizli İli Sarayköy ve Pamukkale İlçelerinde bulunan liselerde çalışan öğretmenler oluşturmaktadır. Evreni oluşturan okullardaki öğretmen sayıları cinsiyete göre dağılımı aşağıdaki şekildedir:

Tablo 3.1

Evreni Oluşturan Okulların Öğretmen Dağılımı

Okul Türü	Evreni oluşturan okul sayısı	Kadın	Erkek	Toplam
İmam Hatip Lisesi	1	2	4	6
Anadolu Liseleri	4	38	38	76
Meslek Lisesi	1	13	22	35
Toplam	6	64	53	117

3.3 Örneklem

Araştırmanın evreni Sarayköy ve Pamukkale İlçelerinde bulunan altı lisedeki tüm öğretmen ve idarecilerdir. Evren ulaşılabilir olduğu için örneklem kısıtlamasına gidilmemiştir. Örneklemine ise bir Meslek Lisesi, dört Anadolu Lisesi ve bir İmam Hatip Lisesinde görev yapan tüm müdür-müdür yardımcıları ile belirlenen okullarda görevli olan tüm öğretmenler oluşturmaktadır.

Öğretmenlere uygulanmak üzere 150 anket formu hazırlanmış ve okullaradağıtılmıştır. Bunlardan 119 anket doldurularak tarafımıza teslim edilmiştir. Yapılan incelemede anketlerden 2'si uygun olmadığından değerlendirmeye alınmamış, gerikalan 117 anket değerlendirmeye alınmıştır.

Tablo 3.2

Öğretmenlerin Demografik özellikleri

Demografik Değişkenler	N	%
<i>Cinsiyet</i>		
Erkek	53	45,3
Kadın	64	54,7
Toplam	117	100
<i>Yaş Aralığı</i>		
20-30 Yaş Arası	21	17,94
31-40 Yaş Arası	46	39,32
41-50 Yaş Arası	35	29,92
51 Yaş ve Üzeri	15	12,82
Toplam	117	100
<i>Okul Türü</i>		
İmam Hatip Lisesi	6	5,13
Anadolu Liseleri	76	64,96
Meslek Lisesi	35	29,91
Toplam	117	100
<i>Çalışma Süresi</i>		
1-5 yıl arası	11	9,40
6-10 yıl arası	14	11,96

11-15 yıl arası	33	28,21
16-20 yıl arası	37	31,62
21 yıldan fazla	22	18,80
Toplam	117	100
<i>Öğrenim</i>		
Lisans	106	90,6
Lisans Üstü	11	9,4
Toplam	117	100

Tablo 3.2’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerden % 45,3’ ini erkek, % 54,7’sini kadın öğretmenler oluşturmaktadır. Yani toplam grubun yarısından fazlasını kadın öğretmenler oluşturmaktadır.

Öğretmenlerin yaşlarına göre dağılımları incelendiğinde, büyük bir çoğunluğu % 39,32 ile 31-40 yaş arası öğretmenlerin oluşturduğu, bunu % 29,92 ile 41-50 yaş arası öğretmenlerin takip ettiği ve % 12,82 ile en az yüzdeye sahip olan öğretmenlerin 51 yaş üstünde olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin çalıştıkları okul türüne göre dağılımları incelendiğinde, %64,96 ile anadolu liselerinde görev yapan öğretmenlerden oluştuğu %29,91 ile meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerden oluştuğu, %5,13 ile en az katılımın imam hatip liselerinde görev yapan öğretmenlerinden oluştuğu görülmektedir.

Öğretmenlerin eğitim durumlarına göre dağılımlarında ise büyük bir çoğunluğunu % 90,6 lisans mezunu öğretmenler oluşturmaktadır. Lisansüstü mezunu öğretmenler ise % 9,4’ lik oranı oluşturmaktadır.

Öğretmenlerin çalışma sürelerinin dağılımında, büyük çoğunluğu % 31,62 ile 16-20 yıl arası çalışan öğretmenlerin oluşturduğu, % 28,21 oranında 11-15 yıl arası çalışan öğretmenlerin bulunduğu ve en az katılımın % 9,40 oranıyla 1-5 yıl ve arasında çalışan öğretmenlerin bulunduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin öğrenim durumlarına göre ankete katılan öğretmenlerin dağılımına gelince, %90,6 oran ile en büyük çoğunluğu lisans mezunu öğretmenler

oluştururken, %9,4 oran ile yüksek lisans mezunu olan öğretmenler en az dağılımı göstermektedir.

3.4 Verilerin Toplanması

Anket formunu uzman görüşü alınarak son şekli verilmiştir. Anket formu fotokopi ile çoğaltılmış, belirli zamanlarda Denizli Pamukkale ve Sarayköy ilçelerindeki ortaöğretim öğretmenleri ziyaret edilmiştir. Öğretmenlere çalışmanın konusu ve amacı hakkında bilgi verildikten sonra çalışmaya katkıda bulunmaları rica edilmiştir. Böylelikle, anket formları rehber öğretmenlere bırakılmış, başka bir süreçte tekrar formlar toplamaya gidilmiştir. Bütün öğretmenlerin içtenlikle ankete katılım sağladığı gözlemlenmiştir.

3.4.1. Veri Toplama Aracının Hazırlanması

Bu araştırmada veri olarak, 2017-2018 Eğitim Öğretim yılı Denizli Pamukkale ve Sarayköy ilçelerindeki ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerinin lise öğrencileri hakkındaki disiplinsiz davranışları ve sebepleri kullanılmıştır.

Anket liselerde öğrencilerin disiplinsiz davranışları ve bu davranışların sebepleri olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın evrenini Denizli Pamukkale ve Sarayköy ilçelerindeki ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenler, örneklemini ise bir Meslek Lisesi, dört Anadolu Lisesi ve bir İmam Hatip Lisesinde görev yapan müdür-müdür yardımcıları ile belirlenen okullarda görevli olan öğretmenler oluşturmaktadır.

Verilerin çözümlenmesinde SPSS for Windows programından yararlanılmıştır. Araştırmanın geneline ilişkin aritmetik ortalama, görev ve cinsiyet değişkeni için bağımsız gruplar t-testi, branş, okul türü için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA), farklılıkların hangi gruplar arasında belirlemek üzere Scheffe Testi uygulanmıştır. Veri toplama aracının güvenilirlik katsayısı Alpha=.89 olarak bulunmuştur.

Veri toplama aracındaki skala;

1.00-1.80	Hiçbir zaman
1.81-2.60	Nadiren
2.61-3.40	Bazen
3.41-4.20	Çoğu zaman
4.21-5.00	Her zaman

3.4.2 Ölçeğin Güvenirliliği ve Geçerliliği

Anketin kapsam geçerliliği için uzman görüşüne başvurulmuş, alanda uzman olan 1 akademisyenden anket sorularına ilişkin görüşleri alınmıştır. Anket güvenilirliği için Cronbach alfa değeri hesaplanmış ve 0,8513 olarak tespit edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, veri toplama araçları ile elde edilen verilerin istatistiksel analizleri ile ortaya çıkan bulgular açıklanmış yorumlanmıştır. Araştırmaya 11 yönetici ve 106 öğrenci olmak üzere toplam 117 kişi katılmıştır. Deneklerin 64'ü bayan 53'ü baydır.

Tablo 4.1.

Öğrencilerin Disiplinsiz Davranışına İlişkin Tüm Deneklerin Görüşleriyle İlgili Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapmalar

Disiplinsiz davranışlar N=117	— X	Ss
1.Gün boyu okula gelmeme	2.85	.99
2.İzin almadan okul binasını terk etme	2.77	1.04
3.Okulda olmalarına rağmen derslere girmeme	2.15	1.06
4.Okul binası içerisinde sigara içme	2.80	1.17
5.Diğer öğrencilerin sahip oldukları eşyaları izinsiz alma	2.45	1.04
6.Öğretmenlerinin eşyalarına zarar verme	1.76	1.10
7.Okulun demirbaşlarına zarar verme	2.81	1.12
8.İdeolojik gruplara katılma	2.05	1.09
9.Arkadaşları ile okul içerisinde kavga etme	2.70	1.68
10.Her derse düzenli olarak devam etme	3.70	1.05
11.Gruplar halinde okul içerisinde kavga etme	1.95	1.09
12.Gruplar halinde okul dışında kavga etme	2.12	1.07
13.Dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını bozacak davranışlarda bulunma	2.73	1.11
14.Okuldaki kıyafet yönetmeliğine uymama	2.95	1.04
15.Okuldan aldığı materyalleri vermeme veya eksik verme	2.12	1.07
16.Özürsüz olarak törenlere katılmama	2.31	1.06
17.Başkalarının yerine sınava girme	1.44	1.06

Yönetici ve öğretmenler öğrencilerin bazen ($X = 2.85$) “**Gün boyu okula gelmeme**” davranışında bulduklarını belirtmektedirler. Bu davranışın bazen düzeyinde de olması tedbir almayı gerektirmektedir.

Öğrencilerin “**İzin almadan okul binasını terk etme**” davranışı ile ilgili öğretmenler ($X = 2.77$) bazen düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Bu durum öğrencilerin kuralı ihlal etmede sakınca görmedikleri düşüncesine yol açmaktadır.

Öğrencilerin “**Okulda olmalarına rağmen derslere girmeme**” davranışını sergilemelerine ilişkin yönetici ve öğretmenler ($X = 2.15$) düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Bu davranışın fazla sık görülmemesi öğrencilerin okula bir şekilde gelmelerini sağlamanın derslere devamlarına yol açacağı düşüncesini desteklemektedir.

Yönetici ve öğretmenler “**Okul binası içerisinde sigara içme**” davranışını öğrencilerin ($X = 2.80$) bazen yaptıkları görüşünü benimsemektedir.

“**Diğer öğrencilerin sahip oldukları eşyaları izinsiz alma**” davranışının öğrenciler tarafından ($X = 2.45$) bazen gerçekleştirdikleri düşüncesinin benimsenmesi bu yönde eğitimin önemini ve gereğini ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin “**Öğretmenlerinin eşyalarına zarar verme**” davranışını gösterme sıklığına ilişkin görüşlerin ($X = 1.76$) Nadiren düzeyinde olması endişe verici bir durumun olmamasına karşın önlem alınmasını gerektirmektedir.

“**Okulun demirbaşlarına zarar verme**” davranışına ilişkin bulgunun ($X = 2.81$) nadiren düzeyinde olması endişe edilecek bir durumun olmadığı düşüncesini oluşturmaktadır.

“**İdeolojik gruplara katılma**” davranışının ($X = 2.05$) çok az düzeyinde olması öğrencilerin ders ve diğer etkenlerden ötürü ideolojik düşüncelerden uzak durduklarını göstermektedir.

“**Arkadaşları ile okul içerisinde kavga etme**” davranışının görülme sıklığına ilişkin görüşlerin ($X = 2.70$) bazen düzeyinde olması bu konuda önlem alınmasını gerektirmektedir.

“Her derse düzenli olarak devam etme” davranışına ilişkin görüşlerin ($X = 3.70$) çoğu zaman düzeyinde olması olumlu bir gelişme olarak kabul edilebilir.

“Gruplar halinde okul içerisinde kavga etme” davranışına ilişkin görüşler ($X = 1.95$) nadiren düzeyinde belirlenmiştir. Az da olsa okulda çete ve benzeri gruplaşmaların varlığını göstermekte ve tedbir alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

“Gruplar halinde okul dışında kavga etme” davranışına ilişkin görüşlerin ($X = 2.12$) nadiren düzeyinde okul içinde kavga etme düzeyine yakın olması, olumsuz ilişkilerin okul dışında da artarak sürdürüldüğünü göstermektedir.

“Dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını bozacak davranışlarda bulunma” davranışına ilişkin görüşlerin ($X = 2.73$) bazen düzeyinde olması bu olumsuzluğun önemsenecek düzeyde varlığını ortaya koymaktadır.

“Okuldaki kılık kıyafet yönetmeliğine uymama” davranışına ilişkin görüşler ($X = 2.95$) bazen düzeyindedir. Bu durum kılık kıyafet düzenlemenin büyük oranda kabul gördüğünü ancak düşünülmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

“Okuldan aldığı materyalleri vermeme veya eksik verme” davranışına ilişkin görüşlerin ($X = 2.12$) nadiren düzeyinde olması pek olumsuz bir durumun olmadığını göstermektedir.

“Özürsüz olarak törenlere katılmama” davranışının görülme sıklığına ilişkin görüşlerin ($X = 2.31$) nadiren düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Bu konuda endişe verici bir boyutun olmadığını göstermektedir.

“Başkalarının yerine sınava girme” davranışına ilişkin görüşler ($X = 1.44$) hiçbir zaman düzeyinde olması çok olumlu bir durumdur.

Tablo 4.2.

Öğrencilerin Disiplinsiz Davranışlarının Sebeplerine İlişkin Tüm Deneklerin Görüşleriyle İlgili Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmalar

Disiplinsiz davranışların sebepleri N=117	—	ss
	X	
1.Öğrencilere kırıcı tavırlar sergilenmesi	2.51	1.19
2.Öğrencilerin “tembel”, “zayıf”, “bilgisiz” olarak sınıflandırılması	2.42	1.17
3.Öğrencinin yaptığı yanlış davranışları ve başarısızlıkları cezalandırılması	2.50	.97
4.Öğrencilerin fiziksel olarak tehdit edilmesi	1.85	1.17
5.Öğrencinin başarısının ödüllendirilmesi	3.41	1.33
6.Öğrencilere kişisel düşüncelerin kabul ettirmeye çalışılması	1.96	1.16
7.Öğrencilerle olumlu iletişim kuramama	2.59	1.10
8.Derslerin boş geçmesi	2.12	1.02
9.Öğrenciler üzerinde düşük beklenti geliştirilmesi	2.32	1.23
10.Baskıya dayalı sınıf atmosferi oluşturulması	2.16	1.30
11.Öğrencilerin başarılarının ödüllendirilmemesi	2.48	1.27
12. Öğrencilere adaletli davranılmaması	2.32	1.41
13. Problem olan öğrencilerin yok sayılması	2.10	1.23

“**Öğrencilere kırıcı tavırlar sergilenmesi**” ile ilgili yönetici ve öğretmenlerin görüşlerinin ($X = 2.51$) nadiren düzeyinde olması okullarda demokratik tutumun yerleşmekte olduğunun bir işareti olarak kabul edilebilir.

“**Öğrencilerin tembel, zayıf, bilgisiz olarak sınıflandırılması**” davranışına ilişkin görüşlerin ($X = 2.42$) nadiren düzeyinde belirlenmiş olması, sergilenen olumsuz davranışların sebepleri arasında bu tutumun pek yer almadığını göstermektedir.

“**Öğrencinin yaptığı yanlış davranışları ve başarısızlıkları cezalandırılması**” tutumunun sergilenmesine ilişkin görüşlerin ($X = 2.50$) nadiren düzeyinde belirlenmiş olması, öğretmenlerin cezalandırmaya çok az baş vurduklarını göstermektedir. Bu durum olumlu bir sonuç olarak kabul edilmekle birlikte hala cezalandırmanın okullarda varlığını ve tedbir alınması gerektiğini göstermektedir.

“**Öğrencilerin fiziksel olarak tehdit edilmesi**” davranışının sergilenmesine ilişkin görüşler ($X = 1.85$) nadiren düzeyindedir. Bu durum bile öğrencilerin okuldaki

olumsuz davranışlarının sebepleri arasında tehdidin yer aldığına ilişkin kuşkuları haklı çıkarabilir.

“**Öğrencinin başarısının ödüllendirilmesi**” tutumuna ilişkin görüşler ($X = 3.41$) çoğu zaman düzeyindedir. Bu sonuç öğrencilerin olumsuz davranışlarının azalmasını gerektirecek bir durumdur. Buna rağmen olumsuzlukların yaşanmasına ilişkin görüşlerin bulunması bir çelişkiyi çağrıştırmaktadır.

“**Öğrencilere kişisel düşüncelerin kabul ettirilmeye çalışılması**” tutumuna ilişkin görüşler ($X = 1.96$) nadiren düzeyinde belirlenmiştir. Bu sonuca göre öğretmen ve yöneticilerin nadiren de olsa kendi görüşlerini empoze etme davranışında bulunduğuna ilişkin düşüncelerin varlığı düşündürücüdür.

“**Öğrencilerle olumlu iletişim kuramama**” ile ilgili görüşler ($X = 2.59$) nadiren düzeyinde belirlenmiştir. Yönetici ve öğretmenlerin iletişimde yeterli olduklarını düşünmeleri olumlu bir sonuçtur. Buna rağmen olumsuz davranışların görüldüğünün düşünülmesi çelişkili bir durumdur. Olumsuzlukların sebeplerinin başka etkenlerde aranması gerektiğini düşündürmektedir.

“**Derslerin boş geçmesi**” durumu ile ilgili görüşler ($X = 2.12$) nadiren düzeyindedir. Bu sonuç okullarda yeterli öğretmenin bulunduğu ve öğretmenlerin derslerine devamda çok az olumsuz davrandıklarını göstermektedir. Bu bulgular olumsuzlukların sebebinin başka etkenlerde aranması gerektiği düşüncesini desteklemektedir.

“**Öğrenciler üzerinde düşük beklenti geliştirilmesi**” tutumu ile ilgili görüşler ($X = 2.32$) nadiren düzeyindedir. Bu sonuca göre öğretmenler öğrencileri yeterince motive ettiklerini düşünmektedirler.

“**Baskıya dayalı sınıf atmosferi oluşturulması**” durumu ile ilgili görüşler ($X = 2.16$) nadiren düzeyinde belirlenmiştir. Bu sonuca göre yönetici ve öğretmenler etkileşimle sınıf atmosferi oluşturduklarını, baskı yapmadıklarını düşünmektedirler.

“**Öğrencilerin başarılarının ödüllendirilmemesi**” tutumu ile ilgili görüşler ($X = 2.48$) nadiren düzeyinde belirlenmiştir. Bu sonuca göre öğretmenler ve yöneticiler öğrencileri yeterince ödüllendirdiklerini düşünmektedirler.

“**Öğrencilere adaletli davranılmaması**” tutumu ile ilgili görüşler ($X = 2.32$) nadiren düzeyindedir. Bu sonuç yönetici ve öğretmenlerin öğrencilere adaletli davrandıklarını düşündüklerini göstermektedir.

“**Problem olan öğrencilerin yok sayılması**” tutumu ile ilgili görüşler ($X = 2.10$) tutumu ile ilgili görüşler nadiren düzeyinde belirlenmiştir. Bu sonuç yönetici ve öğretmenlerin problem olan öğrencilerle ilgilendiklerini düşündüklerini göstermektedir. Buna rağmen bu durumun varlığının kabul edilmesi de düşündürücüdür.

Yönetici ve öğretmenler öğrencilerin problem olan davranışlarının kendi uygulamalarından kaynaklanmadığını düşünmektedirler. Disiplinsiz davranışların görülme sıklığına ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri ile bunların sebeplerine ilişkin görüşler arasında büyük benzerlikler bulunmaktadır. Her iki alanda da yönetici ve öğretmenlerin görüşleri nadiren düzeyinde görülmektedir. Ancak öğrencilerin belirli düzeylerde bir takım disiplinsiz davranışlarının olduğunu kabul etmeleri bu durumun başka boyutlarla da araştırılması gerektiğini göstermektedir. Aynı konu öğrenciler üzerinde de araştırılarak bir karşılaştırma ile daha net sonuçlara ulaşılabilir.

Tablo 4.3.

Görev Değişkenine Göre Öğrencilerin Disiplinsiz Davranışlarına İlişkin t-test Sonuçları

Disiplinsiz davranışlar	Yönetici N=11		Öğretmen N=106		t	p
	\bar{X}	ss	\bar{X}	Ss		
8.İdeolojik gruplara katılma	1.37	.61	2.09	1.10	2.57	.01
13.Dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını bozacak davranışlarda bulunma	2.06	.99	2.78	1.11	2.51	.01

$P < .05$, $Sd: 2/115$, $t > 1.64$.

Öğrencilerin disiplinsiz davranışlarına ilişkin yönetici ve öğretmenlerin görüşleri arasında sadece “**ideolojik gruplara katılma**” ve “**ders ve ders dışı etkinliklerin akışını bozacak davranışlarda bulunma**” davranışına ilişkin görüş

farklılığı vardır. Bu iki konuda yöneticiler öğretmenlere göre daha olumlu düşünmektedir. Yöneticilerin problem davranışlara ilişkin daha olumlu yaklaşımları öğretmenlere göre öğrenciye daha uzak durmalarından kaynaklanabilir.

Yönetici ve öğretmenlerin görüşleri arasında disiplinsiz davranışların sebeplerine ilişkin anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 4.4.

Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencilerin Disiplinsiz Davranışlarına İlişkin t-test Sonuçları

Disiplinsiz davranışlar	Bayan N=64		Bay N=53		t	p
	\bar{X}	ss	\bar{X}	ss		
8.İdeolojik gruplara katılma	2.25	1.08	1.94	1.08	2.21	.02
12.Gruplar halinde okul dışında kavga etme	2.32	1.07	2.01	1.06	2.17	.03
13.Dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını bozacak davranışlarda bulunma	2.93	1.07	2.63	1.12	2.08	.03
14.Okuldaki kılık kıyafet yönetmeliğine uymama	3.20	1.02	2.82	1.03	2.80	.00

$P < .05$, $Sd:2/115$, $t > 1.64$.

Öğrencilerin disiplinsiz davranışlarına ilişkin bayanlarla baylar arasında “İdeolojik gruplara katılma”, “Gruplar halinde okul dışında kavga etme”, “Dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını bozacak davranışlarda bulunma” ve “Okuldaki kılık kıyafet yönetmeliğine uymama” davranışlarına ilişkin görüş farklılığı bulunmaktadır. Bayanlar bu konularda daha olumsuz düşünmektedirler. Bu sonuçlar bayanların daha küçük olumsuzluklara karşı erkeklerden daha duyarlı olduklarını ortaya koymaktadır.

Disiplinsiz davranışların sebeplerine ilişkin cinsiyete göre anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 4.5.

Öğrencilerin Disiplinsiz Davranışları ile Disiplinsiz Davranışların Sebeplerine İlişkin Deneklerin Görüşleri Arasındaki İlişki İle İlgili Pearson Correlation Testi Sonuçları

Disiplinsiz davranışlar	Disiplinsiz davranış sebepleri	
	Pearson Correlation(r)	,72
	p	,00
	N	117

Yönetici ve öğretmenlerin, öğrencilerin disiplinsiz davranışlarına ilişkin görüşleri ile budavranışların sebeplerine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki ($r=.72$) bulunmuştur. Bu sonuca göre yönetici ve öğretmenlerin öğrencilerin disiplinsiz davranışlarına ilişkin görüşleri ile bu davranışların sebeplerine ilişkin görüşleri arasında bir tutarlılığın varlığından söz etmek mümkündür. Davranışlara ilişkin görüşün olumlu ya da olumsuzluğa yönelmesi, sebeplere ilişkin görüşleri aynı yönde doğru orantılı olarak etkilemektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1 Sonuç

Bu araştırma sonuçlarına göre liselerde görülen öğrenci disiplinsiz davranışlarının görülme sıklığına ilişkin yönetici ve öğretmenler benzer düşünceleri paylaşmaktadırlar. Liselerde olumsuz davranışların dikkate değer boyutlarda olmadığı görüşü ağırlık kazanmaktadır. Bu durum olumlu bir ortamın olduğunun göstergesidir. Ancak sosyal beğenirlik etkisinin olup olmadığının ayrıca araştırılması önemlidir.

Öğrencilerin disiplinsiz davranışlarına ilişkin yönetici ve öğretmenlerin görüşleri büyük oranda nadiren seçeneğinde yoğunlaşmaktadır. Bunun yanında bu olumsuz davranışların sebeplerine ilişkin görüşler de nadiren seçeneğinde yoğunlaşmaktadır. Olumsuz davranışlara ilişkin görüşlerin kılık kıyafet yönetmeliğine uymama konusunda yoğunlaşması dikkat çekicidir. Okullardaki kılık-kıyafetin tek tip olması ve öğrencilerin ergenlik dönemini yoğun yaşama yaşında olmaları ile bir ilişkisinin olması güçlü ihtimaldir. Bu sebeple tek tip kıyafet uygulamasının yeniden gözden geçirilmesi gereğinin vurgulanmasında yarar vardır.

5.2 Öneriler

Bu araştırma aynı ilde farklı okul düzeylerinde ve öğrencilere yönelik olarak yapıldığında daha belirgin sonuçların alınması ve bir karşılaştırma yapılabilmesine imkan tanıyacaktır. Yine bu ve benzeri araştırmanın farklı illerde de yapılması genel durum hakkında daha sağlıklı bilgi ve bulgulara ulaşılması açısından önemlidir.

5.2.1. Uygulayıcılar İçin Öneriler

1. Yönetici ve öğretmenler, öğrencilere karşı otokratik tutum sergilememelidir. Çünkü öğrenciler baskı altında olmak istememektedir.

2. Öğrencilerin ödüllendirilmesi onların motivasyonunu artıracaktır. Zaman zaman öğrenciler ödüllendirilmeli; ödüllendirme de adil ve tarafsız yapılmalıdır. Çünkü adil olmayan ödüllendirme öğrenciler arasında olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Öğrenciler arasında işbirliği ve dayanışmayı zayıflatmaktadır. Aynı şekilde cezalandırma sistemi de adil olmalıdır.

3. Okul yöneticisi, öğretmenler ile öğrenciler arasında ve öğrencilerin kendi aralarında uygun iletişim ortamının oluşturulması kurum kültürü oluşturmak ve öğrencilerin motivasyonunu artırmak için önemlidir. O nedenle yöneticiler kurum içinde iletişim ortamının iyileştirilmesi, iletişimin artırılması için gerekli çalışmaları yapmalıdır.

5.2.2 Araştırmacılar İçin Öneriler

1. Araştırmanın evreni Denizli bulunan iki ilçede 6 okulda görev yapan öğretmenlerle sınırlıdır. Araştırmanın evreni daha da genişletilerek diğer ilçelerde bulunan bütün okulları kapsayacak şekilde uygulanabilir.

2. Araştırma değişik illerde ve bölgelerde yapılabilir.

3. Bu araştırmanın evreni ildeki bütün okulları kapsayacak şekilde genişletilebilir.

4. Disiplinsiz davranışları ve sebeplerini araştırırken sadece öğretmenler değil okullarda görevli diğer yöneticiler, hizmetli, memur, teknisyen ve diğer bütün çalışanlar dahil edilerek araştırma yapılabilir.

5. Araştırmada farklı değişkenlere de yer verilerek yapılabilir.

6. Araştırmada ayrıca sadece öğrencileri kapsayacak şekilde bir araştırma yapılabilir.

7. Araştırma öğrenci velilerini kapsayacak şekilde yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Ayşegül, A. (2000). *Sınıf İçinde Karşılaşılan Davranış Problemleri ve Bunlara Karşı Geliştirilen Önlemler: Sınıf Yönetimi*, Editör: Küçükahmet, Leyla. Nobel Yayınları, Ankara.
- Başar, H. (1994). *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Pegem Özel Eğitim Hizmetleri Ltd. Şti.
- Başaran, İ. E. (1996). *Eğitim Yönetimi*, 5. Basım, Ankara: Yargıcı Matbaası, s. 110.
- Burden, P.R. (1995). *Sınıf Yönetimi ve Disiplin*, USA: Longman Publisher, s. 53-55.
- Carrel, A. (1997). *İnsan Denen Meçhul*, Yağmur Yay., s. 267.
- Celep, C. (2008). *Sınıf Yönetimi ve Disiplini*, Ankara: Anı Yay., s. 237
- Cemaloğlu, N. (2007). “*Disiplin İle İlgili Kavramlar, İlkeler, Uygulamalar*”, Milli Eğitim Dergisi, S. 175, s. 9.
- Çelik, K. (2005). “*Disiplin Oluşturma ve Kural Geliştirme*”, Hüseyin Kıran (Ed.), *Etkili Sınıf Yönetimi içinde* Ankara: Anı Yay, s. 250.
- Çelik, V. (2003). *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Nobel Yayınları
- Çiftçi, M. (2008). *Disiplin Cezası Alan Ve Almayan Lise Öğrencilerinin Ahlaki Yargı Yetenekleri Bilişsel Çarpıtmaları Ve Empatik Becerilerinin Karşılaştırılması*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi SBE, s. 31.
- Demirtaş H. ve Güneş, H. (2002). *Eğitim Yönetimi ve Denetimi Sözlüğü*, Ankara: Anı Yay., s. 41.
- Eripek, S. (1982). “*Kuramsal Açıdan Çocuklardaki Problem Davranışların Nedenleri ve Bir Sınıflandırma*”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, C. 2, S. 15, s. 35-46;
- Ertuğrul, H. (2000). *Öğretmenin Başarı Kılavuzu*, İstanbul: Nesil Yay. s. 146.
- Foulquie, P. (1994). *Pedagoji Sözlüğü*, Cenap Karakaya (çev) İstanbul Sosyal Yay. s.103.
- Gordon, T. (1997), *Etkili Öğretmenlik Eğitimi*, E. Aksay (çev.), İstanbul: Sistem Yayıncılık, s. 21-22.
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel Yayınları, Ankara,
- Küçükahmet, L. vd. (2007), *Sınıf Yönetimi*. 9.Baskı, İstanbul: Nobel Yayınları, s. 73.
- MEB 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu. madde 43 (Yürürlük Tarihi: 26.11.2014)
- MEB. *Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği*, 2016:Madde 78
- Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik* 16/9/2017 tarihli ve 30182 sayılı Resmî Gazete
- Nelson-Jones, R. (1982) *Danışma Psikolojisi Kuramları*, Füsun Akkoyun (Ed.), F. Akkoyun ve Diğer. (çev.), Cassell Educational Limited, s. 62.
- Özdingç, B. (2000). “*Çocuk Eğitiminde Disiplin Yöntemleri*”, Çocuk ve Aile, 3(20).
- Sadık, F. (2006). *Öğrencilerin İstenmeyen Davranışları ve Bu Davranışlarla Baş Edilme Stratejilerinin Öğretmen Öğrenci ve Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi ve Güvengen Disiplin Modeli Temele Alınarak Uygulanan Eğitim Programının*

Öğretmenlerin Baş Etme Stratejilerine Etkisi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi SBE), s. 59.

Sefer, A. ve Ölçüm, M. (2006). *Eğitim Öğretim Ortamında Disiplin Nedir?*, 2.Basım, Ankara: Nobel Yay. s. 3

Türnüklü, A. vd. (2001). *İlköğretim Okullarında Okul Yönetimine Yansıyan Disiplin Sorunları, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, Sayı: 27,ss:417-441.

EK- 1. Ölçek

Liselerde öğrencilerin disiplinsiz davranışları ve sebeplerine ilişkin tutumlarını ölçme envanteri:

Sayın katılımcı,

“Liselerde öğrencilerin disiplinsiz davranışları ve sebepleri ” adı altında bir araştırma yapmaktayım.

Araştırma tamamen bilimsel bir nitelik taşıdığından anket maddelerine verilecek cevaplar ve ortaya konulacak görüşler kimsenin kimliğini ortaya çıkarmayacak bir gizlilik içerisinde kullanılacaktır. Sizden istenen, anket maddelerini dikkatle okuyarak disiplin davranışları ve sebepleri ile ilgili görüşlerinizi belirtmenizdir. Anket maddelerine gerçekçi şekilde görüşlerinizi belirtmeniz okullarda uygulanan disiplin yöntemlerinin etkililiği konusunda görüşlerin ortaya çıkarılması bakımından önemlidir.

Anketteki her bir maddeyi dikkatlice okuduktan sonra, size en uygun seçeneği (X) koyarak işaretleyiniz.

İlgi ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

Saygılarımla,

Kudret Özgür YÜCESOY

Pamukkale Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Yönetimi, Teftişi Planlama ve Ekonomisi

Tezsiz Yüksek Lisans Öğrenci

ÖĞRENİM :

Lisans

Yüksek Lisans

YAŞINIZ :

OKULDAKİ GÖREVİNİZ

Yönetici

Öğretmen

OKUL TÜRÜNÜZ Anadolu Lisesi
Lisesi

Meslek Lisesi

İmam Hatip

	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
1.Gün boyu okula gelmeme					
2.İzin almadan okul binasını terk etme					
3.Okulda olmalarına rağmen derslere girmeme					
4.Okul binası içerisinde sigara içme					
5.Diğer öğrencilerin sahip oldukları eşyaları izinsiz alma					
6.Öğretmenlerinin eşyalarına zarar verme					
7.Okulun demirbaşlarına zarar verme					
8.İdeolojik gruplara katılma					
9.Arkadaşları ile okul içerisinde kavga etme					
10.Her derse düzenli olarak devam etme					
11.Gruplar halinde okul içerisinde kavga etme					
12.Gruplar halinde okul dışında kavga etme					
13.Dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını bozacak davranışlarda bulunma					
14.Okuldaki kılık kıyafet yönetmeliğine uymama					
15.Okuldan aldığı materyalleri vermeme veya eksik verme					
16.Özürsüz olarak törenlere katılmama					
17.Başkalarının yerine sınava grime					

KATILIMCININ CİNSİYETİ

Kadın

Erkek

ÇALIŞMA SÜRESİ

1-5 Yıl

6-10 Yıl

11-15 Yıl

16-20 Yıl

21 Yıl ve Üstü

Disiplinsiz davranışların sebepleri	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
1.Öğrencilere kırıncı tavırlar sergilenmesi					
2.Öğrencilerin “tembel”, “zayıf”, “bilgisiz” olarak sınıflandırılması					
3.Öğrencinin yaptığı yanlış davranışları ve başarısızlıkları cezalandırılması					
4.Öğrencilerin fiziksel olarak tehdit edilmesi					
5.Öğrencinin başarısının ödüllendirilmesi					
6.Öğrencilere kişisel düşüncelerin kabul ettirmeye çalışılması					
7.Öğrencilerle olumlu iletişim kuramama					
8.Derslerin boş geçmesi					
9.Öğrenciler üzerinde düşük beklenti geliştirilmesi					
10.Baskıya dayalı sınıf atmosferi oluşturulması					
11.Öğrencilerin başarılarının ödüllendirilmemesi					
12. Öğrencilere adaletli davranılmaması					
13. Problem olan öğrencilerin yok sayılması					

ÖZGEÇMİŞ

Kişiler Bilgileri	
Adı	Kudret Özgür
Soyadı	YÜCESOY
Doğum Yeri ve Tarihi	Acıpayam -14/12/1971
Uyruğu	T.C.
İletişim Adresi ve Telefonu	Cumhuriyet Anadolu Lisesi/Denizli Tel:05055703349
Eğitim	
İlkokul	Tavas Ulukent İlkokulu
Ortaokul	Yeşilköy Ortaokulu
Ortaöğretim	Cumhuriyet Lisesi
Yükseköğretim (Lisans)	Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi –Türk Dili ve Edebiyatı
Yükseköğretim (Yüksek Lisans)	
Yabancı Dil	
Yabancı dil adı-SINAVIN ADI- Sınavın yapıldığı ay ve yıl	
(Varsa) Mesleki Deneyimi	
Yıl(lar)	Mesleki Deneyim
1998	Milli Eğitim Bakanlığında Hatay ilinde Kırıkhan YİBO'da öğretmen olarak göreve başladım.
1999	Bitlis EML Edebiyat Öğretmenliği,
2002	Bitlis Anadolu Lisesi Anadolu Lisesi kadrosuna geçtim.
2005	Müdür Yardımcılığı sınavını kazandım
2006	Sarayköy Anadolu Lisesinde tayinim çıktı, göreve başladım.
2008	Sarayköy Anadolu Lisesi Müdür Yardımcılığı ,
2017	Halen Cumhuriyet Anadolu Lisesinde Müdür Yardımcısı olarak görev yapmaktayım.